

GODIŠNJI IZVJEŠTAJ O REALIZACIJI AKCIONOG PLANA ZA PERIOD 2024-2025.
GODINE STRATEGIJE ZA ZAŠTITU LICA S INVALIDITETOM OD DISKRIMINACIJE I
PROMOCIJU JEDNAKOSTI 2022-2027 ZA 2024. GODINU

Sadržaj

I UVOD..... 4

 ZAŠTO SE AKTIVNOSTI NISU REALIZOVALE U ROKU 5

II INFORMACIJA O OPERATIVNIM CILJEVIMA/KLJUČNA DOSTIGNUĆA 5

 Žene i djevojčice s invaliditetom..... 5

 Djeca sa invaliditetom/djeca sa smetnjama u razvoju 6

 Pristupačnost 6

 Pristup pravdi i postupanje državnih organa 7

 Socijalna zaštita..... 8

 Privatni i porodični odnosi 8

 Obrazovanje 8

 Rad i zapošljavanje..... 9

 Zdravlje, rehabilitacija i lična pokretljivost lica s invaliditetom 9

 Politički i javni život 9

 Kultura, mediji, sport i rekreacija..... 10

 Lokalne samouprave 10

TABELA ZA IZVJEŠTAVANJE 11

III PRIKAZ FINANSIJSKOG OKVIRA ZA PERIOD 2024. 28

IV PREPORUKE ZA NAREDNI PERIOD SPROVOĐENJA JAVNE POLITIKE 29

I UVOD

Strategija za zaštitu lica s invaliditetom od diskriminacije i promociju jednakosti 2022-2027,¹ sa pratećim **Akcionim planom za period 2022-2023 i Akcionim planom za period 2024-2025**, predstavlja drugi strateški dokument ovog tipa usvojen u Crnoj Gori, koji stavlja primarni akcenat na efektivno suzbijanje svih oblika diskriminacije, kao i stvaranje uslova za uživanje jednakih prava u svim oblastima života licima s invaliditetom. Strateški dokument je usvojen u cilju obezbjeđenja poštovanja osnovnih ljudskih prava lica s invaliditetom garantovanih UN Konvencijom o pravima lica s invaliditetom. Strategija je pripremljena i zasnovana na poštovanju ljudskih prava lica s invaliditetom, kroz stvaranje uslova za obezbjeđenje učešća lica s invaliditetom u svim sferama društvenog života. Strateški dokument je usvojen od strane Vlade Crne Gore 2022. godine, kao rezultat procesa kojim je koordiniralo Ministarstvo ljudskih i manjinskih (MLJMP), uz saradnju svih relevantnih institucija i zainteresovanih strana za predmetnu javnu politiku. Strategija je usvojena za vremenski period od 6 godina (2022-2027), pri čemu je implementacija strategije prvobitno planirana kroz donošenje dvogodišnjih akcionih planova:

- Akcioni plan za period 2022-2023,
- Akcioni plan za period 2024-2025,
- Akcioni plan koji će biti usvojen za period 2026-2027.

Strategijom je definisan jedan strateški cilj na nivou cjelokupnog dokumenta:

„Obezbjedenje ravnopravnog položaja i punog učešća lica s invaliditetom u svim sferama društvenog života, kroz unapređenje pravnog, institucionalnog, socijalnog i ekonomskog okvira za zaštitu od diskriminacije, koji se temelji na modelu pristupa invaliditetu zasnovanom na ljudskim pravima.“

Strategija sadrži 12 specifičnih/ operativnih ciljeva, i to:

Operativni cilj 1: Unapređenje položaja žena i djevojčica s invaliditetom kroz smanjenje svih oblika višestruke i interseksijske diskriminacije i obezbjeđenje nezavisnosti, autonomije i ravnopravnog učešća u svim sferama društvenog života;

Operativni cilj 2: Stvaranje uslova za eliminaciju svih oblika diskriminacije i društvene isključenosti sa kojima se suočavaju djeca s invaliditetom u svim oblastima od značaja za postizanje pune ravnopravnosti i jednakog položaja u društvu;

Operativni cilj 3: Obezbijediti ravnopravan pristup licima s invaliditetom objektima u javnoj upotrebi, saobraćaju (javnom prevozu, javnim površinama i saobraćajnoj infrastrukturi), informacijama i komunikacijama, proizvodima i uslugama;

Operativni cilj 4: Unapređenje institucionalnih kapaciteta, efikasnosti i pristupačnosti organa javne vlasti u postupcima za zaštitu od diskriminacije lica s invaliditetom;

Operativni cilj 5: Obezbijediti punu ravnopravnost i priznavanje svih prava iz oblasti socijalne i dječje zaštite licima s invaliditetom koja garantuju potrebne uslove za samostalan život u zajednici;

¹ Strategija za zaštitu lica s invaliditetom od diskriminacije i promociju jednakosti 2022-2027, <https://www.gov.me/dokumenta/e9659c4e-e7f6-41f2-ab98-0fd115b80601>

- Operativni cilj 6:** Unapređenje postojećeg pravnog okvira u cilju omogućavanja jednakog prava licima s invaliditetom pod starateljstvom da formiraju bračnu zajednicu i uklanjanje postojećih zakonskih ograničenja roditeljskih prava lica s invaliditetom;
- Operativni cilj 7:** Obezbjediti ravnopravnost i jednakost šansi lica s invaliditetom za uključenost u inkluzivni obrazovni sistem bez diskriminacije;
- Operativni cilj 8:** Smanjenje nivoa diskriminacije sa kojima se suočavaju lica s invaliditetom prilikom ostvarenja prava iz oblasti rada i zapošljavanja;
- Operativni cilj 9:** Smanjenje nivoa diskriminacije i barijera sa kojima se suočavaju lica s invaliditetom prilikom pristupa zdravstvenoj zaštiti i zdravstvenim uslugama;
- Operativni cilj 10:** Unaprijediti uslove za ravnopravno učešće i pristup lica s invaliditetom u okviru političkog i javnog života;
- Operativni cilj 11:** Obezbjedenje ravnopravnog učešća, medijske zastupljenosti i pristupa lica s invaliditetom kulturnom životu, sportskim i rekreativnim aktivnostima;
- Operativni cilj 12:** Obezbjedenje uslova za ravnopravno učešće i zaštitu prava lica s invaliditetom na lokalnom nivou.

Prava i položaj lica sa invaliditetom predstavljaju jedan od ključnih aspekata savremenih društvenih politika usmjerenih ka izgradnji inkluzivnog i ravnopravnog društva. Sa tim ciljem, **Akcioni plan za period 2024-2025. godine** izrađen je kao strateški dokument koji definiše konkretne mjere i aktivnosti usmjerene na unapređenje prava i poboljšanje kvaliteta života lica sa invaliditetom, u skladu sa međunarodnim standardima, nacionalnim zakonodavstvom i politikama inkluzije. Akcioni plan nije bio ambiciozan jer je Direktorata ponovo oformljen u prvom kvartalu 2024. godine, nakon njegovog ukidanja 2022. godine, a Akcioni plan je trebalo donijeti do kraja juna. Isto tako Direktorata nije imao budžetsku liniju koja je bila podržavajuća kako u **Ministarstvu ljudskih i manjinskih prava** tako i u drugim resorima koji su bili nosioci aktivnosti u odnosu na operativne ciljeve koji su definisani samom Strategijom.

Ovaj izvještaj pruža detaljan pregled sprovedenih aktivnosti, ostvarenih rezultata i izazova u implementaciji Akcionog plana u proteklom periodu.

Fokus je stavljen na ključne oblasti kao što su žene i djevojčice, djeca, obrazovanje, zapošljavanje, zdravstvena i socijalna zaštita, pristupačnost fizičkog i digitalnog okruženja, kao i podizanje svijesti javnosti o pravima lica sa invaliditetom. Takođe, posebna pažnja posvećena je multisektorskoj saradnji između državnih institucija, organizacija civilnog društva i drugih relevantnih aktera koji imaju ulogu u kreiranju i sprovođenju politika inkluzije.

Važno je napomenuti da je **Savjet za prava lica s invaliditetom** konstituisan u aprilu 2024. godine, kao platforma za konsultacije i saradnju sa različitim akterima, radi unapređenja prava lica sa invaliditetom. Prva konstitutivna sjednica Savjeta održana je 19. jula 2024. godine. Nakon rekonstrukcije 44. Vlade, izmijenjena je Odluka o obrazovanju Savjeta za prava lica sa invaliditetom (Sl. List 105/24 od 31.10.2024). Kada je odluka izmijenjena, proširen je i sastav Savjeta. Druga sjednica Savjeta održana je 18. decembra 2024. godine, treća 31. januara 2025. godine a četvrta vanredna sjednica 28. februara 2025. godine. Nakon druge sjednice Savjet je uputio informaciju Vladi, koju je Vlada usvojila i zadužila **Ministarstvo regionalno-investicionog razvoja i saradnje sa nevladinim organizacijama** da izradi tekst **Nacrta zakona o reprezentativnosti organizacija lica sa invaliditetom** i dostavi ga Vladi Crne Gore na usvajanje do četvrtog kvartala 2026.

Na inicijativu **Ministarstva za ljudska i manjinska prava**, povodom 3. decembra - **Međunarodnog dana osoba sa invaliditetom**, održana je Prva sjednica parlamenta za osobe sa invaliditetom. Tema sjednice bila je „Prava osoba sa invaliditetom u Crnoj Gori, sa fokusom na ključne aktivnosti preduzete na unapređenju pravnog i institucionalnog okvira i implementaciji preporuka međunarodnih organizacija u cilju zaštite od diskriminacije i promovisanja ravnopravnosti osoba sa invaliditetom“. Značaj ove sjednice je što je pružena prilika osobama sa invaliditetom, zajedno sa predstavnicima svih relevantnih političkih i društvenih aktera, da iznesu svoje stavove, izazove i prijedloge u zakonodavnom domu.

Iz Akcionog plana je realizovano 86,95% aktivnosti², odnosno 46 aktivnosti je bilo sa mjerljivim parametrima od čega je 40 aktivnosti realizovano, 4 su djelimično realizovane (8.69%), a 2 su nerealizovane (4.34%).

ZAŠTO SE AKTIVNOSTI NISU REALIZOVALE U ROKU

Dvije aktivnosti nisu realizovane u roku i to: „Izrađen izvještaj o broju i vrsti pruženih zdravstvenih i stručnih usluga djeci s invaliditetom/djeci sa smetnjama u razvoju u okviru zdravstvenog sistema“ i “Pojačan nadzor u pogledu posebne zaštite lica sa invaliditetom”. Prva aktivnost je u nadležnosti Ministarstva zdravlja a druga u nadležnosti Uprave za inspekcijske poslove za koju nismo uspjeli da dobijemo podatke jer je Uprava rasformirana.

Četiri aktivnosti su djelimično realizovane. Jedina aktivnost koja nije potpuno realizovana od strane Ministarstva ljudskih i manjinskih prava je Zakon o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom za koji je planirano da se usvoji do IV kvartala 2024. godine. Dana, 20. januara 2025. godine poslali su odgovori na komentare Evropskoj komisiji, nakon čega je 26. februara 2025. godine stiglo mišljenje Evropske komisije i trenutno je u pripremi odgovor na isti. Druga je aktivnost Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore “Presjek stanja u pogledu broja obraćanja i pravne kvalifikacije predmeta pred Zaštitnikom ljudskih prava i sloboda Crne Gore u kojima su potencijalne žrtve diskriminacije i/ili povrede drugog prava lica s invaliditetom”. Ova aktivnost biće realizovana kroz Izvještaj Zaštitnika o radu za 2024. godinu, koji će se do **31. marta 2025. godine** dostaviti Skupštini Crne Gore, a u okviru kojeg se posebno obrađuje poglavlje Zaštita od diskriminacije, ranjivih grupa i rodne ravnopravnosti, uključujući i broj i strukturu predmeta u kojima su podnosioci pritužbi osobe sa invaliditetom. Treća aktivnost je “Izrada izmjena i dopuna Zakona o nevladinim organizacijama”. Stupanjem na snagu Uredbe o organizaciji i načinu rada državne uprave („Sl.list CG“ 98/23 102/2023, 113/2023, 71/2024 i 72/2024), svi poslovi koji se odnose na djelovanje nevladinih organizacija, prenijeti su u nadležnost novoformiranog Ministarstva regionalno-investicionog razvoja i saradnje sa nevladinim organizacijama. Ministarstvo je od pravnog prethodnika, Ministarstva javne uprave, preuzelo svu dokumentaciju koja se odnosi na izmjene i dopune Zakona o nevladinim organizacijama. Imajući u vidu novonastale kadrovske i organizacione promjene, formirano je novo radno tijelo za izradu Prijedloga Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o nevladinim organizacijama. Realizacija ove aktivnosti je u toku i sačinjeni su prednacrti zakona i podzakonskih akata. Saglasno Akcionom planu 2024-2026. Strategije saradnje organa državne uprave i nevladinih organizacija 2022-2026, novi rok za realizaciju ove aktivnosti je III kvartal 2025. godine. Četvrta aktivnost koja je djelimično realizovana je “Izrada novog portala otvorenih podataka na kojem će između ostalih biti kreirani i novi setovi podataka koji se odnose na oblast zaštite lica s invaliditetom”. Ova aktivnost je realizovana u dijelu nadležnosti MJU. Naime, uspostavljen je novi Open Data Portal, 15. decembra 2024. Novi portal otvorenih podataka razvilo je Ministarstvo javne uprave, uz podršku EU i UNDP kancelarije u Crnoj Gori-<https://www.gov.me/clanak/dukaj-uspostavljen-novi-open-data-portal-otvorenih-podataka>. U odnosu na kreiranje novih setova podataka iz oblasti zaštite lica s invaliditetom, zavisi od ažurnosti drugih institucija u čijoj nadležnosti je ova oblast, koliko će ažurno kreirati i dostaviti ove podatke.

II INFORMACIJA O OPERATIVNIM CILJEVIMA/KLJUČNA DOSTIGNUĆA

U ovom segmentu će po svakom od operativnih ciljeva biti pružen prikaz nivoa njihove ostvarenosti. Takođe, biće pružen detaljan prikaz svih ključnih rezultata za svaku od oblasti u strateškom dokumentu, uz prateće izazove i probleme.

Žene i djevojčice s invaliditetom

Operativni cilj 1:	Unapređenje položaja žena i djevojčica s invaliditetom kroz smanjenje svih oblika višestruke i interseksijske diskriminacije i obezbjeđenje nezavisnosti, autonomije i ravnopravnog učešća u svim sferama društvenog života
--------------------	---

² Aktivnosti kojima je rok za realizaciju 2025. godina a čija realizacija je započela nisu prikazane u semaforu bojama, te stoga nisu ušle u procenat realizacije aktivnosti.

Indikator učinka 1:	2022	2025	2027
Povećanje nivoa uključenosti i definisanje specifičnih mjera u javnim politikama za žene i djevojčice s invaliditetom s iskustvom interseksijskih oblika diskriminacije	Procenat javnih politika koji sadrži integrisane mjere koje tretiraju interseksijske oblike diskriminacije sa kojima se suočavaju žene i djevojčice s invaliditetom	10% javnih politika koje sadrže integrisane mjere koje tretiraju interseksijske oblike diskriminacije sa kojima se suočavaju žene i djevojčice s invaliditetom	15% javnih politika koje sadrže integrisane mjere koje tretiraju interseksijske oblike diskriminacije sa kojima se suočavaju žene i djevojčice s invaliditetom
	0%		

U pogledu nivoa ostvarenosti postavljenih indikatora učinka i pratećih vrijednosti, dostupni podaci ukazuju da je dinamika realizacije aktivnosti na visokom nivou te da je od osam aktivnosti planiranih za 2024. godinu svih osam realizovano, dakle **100%** je realizacija aktivnosti u oblasti **Žene i djevojčice sa invaliditetom**. Osim toga započeta je realizacija značajanog broja aktivnosti kojima je rok za realizaciju 2025. godina.

U okviru oblasti **Žene i djevojčice sa invaliditetom** organizovana je konferencija „**Zabrana višestruke i višesektorske diskriminacije žena sa invaliditetom iz ruralnog područja opštine Bijelo Polje**“. Konferencija je organizovana s ciljem povećanja nivoa informisanosti o mjerama i aktivnostima koje se preduzimaju u crnogorskom antidiskriminacionom zakonodavnom okviru i u praksi, predstavnika civilnog, javnog i privatnog sektora. U avgustu 2024. godine je organizovan seminar “**Stop diskriminaciji žena sa invaliditetom na seoskom području opština Bijelo Polje i Mojkovac**”. Održane su i 15-dnevne radionice psihološke podrške (10 radionica) i pravno-edukatine 15-dnevne radionice (16 radionica) podrške, edukacije i osnaživanja žena sa invaliditetom sa sela u borbi protiv višesektorske, višestruke, produžene i ponavljane diskriminacije. Dva puta mjesečno održane su edukativno-interaktivne radionice (ukupno njih 8). Na radionicama je učestvovalo 26 osoba sa invaliditetom (19 žena i 7 muškaraca). Takođe je održana konferencija: „**Razumna adaptacija i univerzalni dizajn**“. Konferencija je organizovana 31.07.2024. godine i to s ciljem povećanja nivoa informisanosti donosioca odluka, predstavnika privatnog i civilnog sektora o konceptu, ulozi i načelima univerzalnog dizajna i sa ulogom arhitektonske pristupačnosti kao uslova za ravnopravnu i punu uključenost žena sa invaliditetom sa sela u društvene tokove i ostvarenje samostalnog života, definicijom razumne adaptacije. Učestvovali su predstavnici civilnog, privatnog i javnog sektora - 22 učesnika/ca. Podijeljena su 22 izveštaja o stepenu i vrsti diskriminacije žena i devojčica sa ruralnog područja opština Bijelo Polje i Mojkovac.

Organizovane su **radionice za osnaživanje žena i djevojaka za invaliditetom** i to 10 radionica sa po 10-12 učesnica, žena i djevojaka sa invaliditetom u Tuzima i Ulcinju. Organizovane su i edukativne radionice u sve tri crnogorske regije za žene i djevojčice sa invaliditetom sa ciljem podizanja njihove svijesti i znanja da prepoznaju i prijave diskriminaciju.

Takođe, urađena je i **edukacija službenika lokalne samouprave** na temu o rodnoj ravnopravnosti i položaju žena i djevojaka sa invaliditetom. U okviru ove aktivnosti održan je dvodnevni seminar “**Rodna ravnopravnost i žena i djevojaka sa invaliditetom**” za 25 predstavnika lokalnih institucija iz Tuzi i Ulcinja. Takođe su organizvani okrugli stolovi na temu položaja žena i djevojaka sa invaliditetom u društvu. Dana 27. maja i 19. juna u Tuzima su organizovani okrugli stolovi na temu “**Položaj žena i djevojaka sa invaliditetom u društvu**”.

MLJMP je aktivno uzimao učešće na najvišem nivou u svim događajima organizovanim u cilju promocije i poboljšanja položaja žena i djevojčica s invaliditetom.

Djeca sa invaliditetom/djeca sa smetnjama u razvoju

Operativni cilj 2: **Stvaranje uslova za eliminaciju svih oblika diskriminacije i društvene isključenosti sa kojima se suočavaju djeca s invaliditetom/djeca sa smetnjama u razvoju u svim oblastima od značaja za postizanje pune ravnopravnosti i jednakog položaja u društvu**

Indikator učinka 1:	2022	2025	2027
Uspostaviti konsolidovanu bazu podataka o djeci s invaliditetom/djece sa smetnjama u razvoju koja će omogućiti precizno razvrstavanje podataka za potrebe donošenja politika namijenjenih postizanju pune društvene ravnopravnosti i jednakog položaja djece s invaliditetom/djece sa smetnjama u razvoju	Ne postoji baza podataka koja sadrži jasno definisane i razvrstane podatke koji se odnose na djecu s invaliditetom/djece sa smetnjama u razvoju	Definisan jasan okvir međusektorske saradnje između svih subjekata od značaja za sprovođenje politika koje se odnose na djecu s invaliditetom/djecu sa smetnjama u razvoju koji će omogućiti veći nivo uvezanosti i saradnje prilikom prikupljanja podataka	Uspostavljena baza podataka zasnovana na uvezanosti i većem nivou interoperabilnosti svih subjekata od značaja za javnu politiku

Od ukupno pet planiranih aktivnosti iz oblasti **Djeca sa invaliditetom za 2024 godinu**, četiri aktivnosti su realizovane a jedna je nerealizovana. Nerealizovana je aktivnost “Izrađen izvještaj o broju i vrsti pruženih zdravstvenih i stručnih usluga djeci s invaliditetom/djeci sa smetnjama u razvoju u okviru zdravstvenog sistema” koja je u nadležnosti Ministarstva zdravlja. S obzirom na to stepen realizacije aktivnosti u ovoj oblasti je **80%**.

U okviru ove oblasti akreditovana su dva programa obuke i to: “Rad sa pasivno-agresivnim roditeljima djece sa smetnjama u razvoju i osoba sa invaliditetom” i “Uticaj izmenjenih ponašanja djece sa smetnjama u razvoju i osoba sa invaliditetom na okolinu i autoritet”. Rješenje o akreditaciji za oba programa obuke je donijeto 5. avgusta 2024. godine i važe do 5. avgusta 2029. godine. Takođe, održane su 24 zabavno-edukativne radionice za djecu sa invaliditetom. Održano je i 12 grupa samopodrške roditeljima i starateljima djece sa smetnjama i teškoćama u razvoju. Organizovane su i 24 edukativne radionice za djecu sa invaliditetom/djecu sa smetnjama u razvoju; zatim grupe podrške roditeljima i starateljima djece sa smetnjama i teškoćama u razvoju- broj održanih grupa samopodrške – 12 održanih grupa; broj učesnika/ca koji/e su prisustvovali/le– 16 učesnika/ca je prisustvovalo grupama samopodrške. Urađen je i serijal od 12 radio emisija: “**Osobe sa invaliditetom i roditelji i staratelji djece sa smetnjama i teškoćama u razvoju u oblasti socijalne i dječje zaštite**”.

Pristupačnost

Operativni cilj 3: **Obezbijediti ravnopravan pristup licima s invaliditetom objektima u javnoj upotrebi, saobraćaju, (javnom prevozu, javnim površinama i saobraćajnoj infraskrukturi), informacijama i komunikacijama, proizvodima i uslugama**

Indikator učinka 1:	2022	2025	2027
Nivo diskriminacije sa kojima se suočavaju lica s invaliditetom prilikom pristupa javnim površinama i pristupa, kretanja i boravka u objektima u javnoj upotrebi i objektima javne namjene	48,4% lica s invaliditetom koja su se suočila sa nekim oblikom diskriminacije	45%	40%
Indikator učinka 2:			

Nivo pristupačnosti informacija i komunikacija od značaja za ravnopravnost lica s invaliditetom, uključujući raznovrsnost formata (Brajevo pismo, uvećan format, deskripcije, audio format, znakovni jezik, lako razumljiv jezik i drugi alternativni i augmentativni oblici)	61% lica s invaliditetom koji smatraju da imaju ravnopravan pristup informacijama	70%	80%
Indikator učinka 3: Nivo zastupljenih prepreka i barijera sa kojima se suočavaju lica s invaliditetom prilikom pristupa javnom prevozu, javnim površinama i saobraćajnoj infrastrukturi	85% lica s invaliditetom se suočilo sa preprekama i barijerama prilikom pristupa javnom prevozu, javnim površinama i saobraćajnoj infrastrukturi	80%	70%

U okviru oblasti **Pristupačnosti**, u prethodnom dvogodišnjem periodu su sprovedene značajne aktivnosti u cilju prilagođavanja državnih objekata licima s invaliditetom, kao i čitav niz aktivnosti koje se odnose na podršku NVO organizacijama i sprovođenju edukativnih i promotivnih aktivnosti. Od ukupo planiranih 9 aktivnosti za 2024. godinu, svih 9 je potpuno realizovano, dakle stepen realizacije u ovoj oblasti je **100%**.

Održano je pet okruglih stolova stola na temu pristupačnosti objekata u javnoj upotrebi u:

- Budvi
- Bijelom Polju
- Baru
- Podgorici i
- Kolašinu

Okrugli sto pod nazivom „**Pristupačni objekti „ EX ANTE“ dužnost prema Konvenciji UN o pravima OSI“** održan je u Budvi, 02. decembra 2024. godine i tom prilikom obuhvaćene su opštine Tivat, Herceg Novi i Kotor. U Bijelom Polju okrugli sto je održan 05. decembra 2024. Obuhvaćene su opštine Plav, Rozaje, Gusinje. U Baru i Ucinju okrugli sto održan je 09. decembra 2024. godine, a u Podgorici 16. decembra 2024. i obuhvaćene su opštine Zeta, Tuzi, Danilovgrad, Cetinje i Andrijevića. U Kolašinu okrugli sto je održan 17. decembra 2024. godine sa opštinama Mojkovac, Berane i Petnjica. Iz navedenog slijedi da je u izvještajnom periodu održano ukupno 5 okruglih stolova pod nazivom „Pristupačni objekti - „ EX ANTE“ dužnost prema Konvenciji UN o pravima OSI“ kojima je obuhvaćeno 20 lokalnih samouprava. Do kraja planiranog roka za realizaciju ove aktivnosti, planirano je održavanje još jednog okruglog stola na istu temu u Žabljaku sa opštinama Žabljak, Nikšić, Pluzine, Šavnik i Pljevlja. Na taj način **Ministarstvo prostornog planiranja, urbanizma i državne imovine** je održalo okrugle stolove sa svim lokalnim samoupravama u Crnoj Gori, na kojim su bile prisutne i nevladine organizacije na lokalnom nivou iz oblasti lica sa invaliditetom.

U toku je prikupljanje podataka o pristupačnim objektima u javnoj upotrebi za lica sa invaliditetom u Crnoj Gori radi kreiranja interaktivne mape koja će omogućiti bolju informisanost o pristupačnim objektima u javnoj upotrebi u Crnoj Gori. Takođe, utvrđen je predlog **Zakona o izgradnji objekata**. Zakon je u skupštinskoj proceduri. Organizovano je i održano 12 časova na temu: “Sigurnost i bezbjednost u saobraćaju”. Broj učesnika/ca edukativnih časova je 288 učesnika/ca, a broj učenika/ca osnovnih škola koje su uzeli/e učešće u edukativnim časovima - OŠ „Radojica Perović“ – 100 učenika; OŠ „Novka Ubović“ – 101 učenika; OŠ „Vuk Karadžić“- 87 učenika. Organizovan je i **Dan saobraćajnih aktivnosti** na temu pristupačnosti za lica s invaliditetom i ukupan broj lica koja su učestvovala je 36. Urađena je i analiza zakonskih i podzakonskih akata kojim je uređeno pravo na oslobođanje od plaćanja carine i PDV-a pri uvozu putničkih motornih vozila za lica sa invaliditetom. Organizovani su i okrugli stolovi sa predstavnicima organa vlasti, organizacija za zaštitu lica sa invaliditetom i sa predstavnicima parlamentarnih političkih partija i to: u Baru 13 učesnika/ca; u Bijelom Polju 17 učesnika/ca; u Podgorici 16 učesnika/ca. U ovom periodu sprovedeno je najmanje 3 medijska pojavljivanja (gostovanja, pisani ili elektronski mediji) posvećenih pristupačnosti objekata u javnoj upotrebi u Crnoj Gori. **Ministarstvo prostornog planiranja, urbanizma i državne imovine** je u saradnji sa NVO sektorom uradilo sektorsku analizu za utvrđivanje predloga prioriternih oblasti od javnog interesa i potrebnih sredstava za finansiranje projekata i programa nevladinih organizacija u oblasti zaštite lica sa invaliditetom. Realizovani projekti su: 1. **NVO „Identitet“ Podgorica**-Projekat: „Klimatska skloništa za djecu sa invaliditetom“; **NVO „Mreža za evropske politike „Master“ Podgorica**- Projekat:„Evropskom praksom do pristupačnih objekat; **NVO „Vitezovi Kneza Miroslava“ Bijelo Polje**- Projekat:„Konkretno doprinosimo pristupačnim objektima i informacijama za poboljšanje kvaliteta života OSI“; **NVO „Ekvivalent“ Podgorica**-Projekat:„Accessible tour of Montenegro“; **NVO „Đakomo Adriatic“ Bijelo Polje**- Projekat:„Promocija jednakosti – društvo odgovornosti za pristupačnost OSI“; **NVO “Savez udruženja paraplegičara Crne Gore Podgorica- projekat:** „Povećanje standarda turističkih usluga do veće uključenosti OSI“ ; **NVO „Nova šansa u Novom“ Herceg Novi**-Projekat:„Mobilni lift „Pandapool“ za pristupačno more osobama sa invaliditetom“.

U toku ove godine organizovani su i edukativni časovi za djecu s invaliditetom/djecu sa smetnjama u razvoju osnovnog školskog uzrasta na temu: “Sigurnost i bezbjednost u saobraćaju”. Ukupno je održano 12 časova, časovima je prisustvovalo 288 učesnika/ca- broj učenika/ca osnovnih škola koje su uzeli/e učešće u edukativnim časovima - OŠ „Radojica Perović“ – 100 učenika; OŠ „Novka Ubović“ – 101 učenika;OŠ „Vuk Karadžić“- 87 učenika. Organizovan je Dan saobraćajnih aktivnosti na temu pristupačnosti za lica s invaliditetom i učestvovalo je 36 učesnika/ca.

Ministarstvo saobraćaja je u saradnji sa **NVO sektorom** uradilo analizu zakonskih i podzakonskih akata kojim je uređeno pravo na oslobođanje od plaćanja carine i PDV-a pri uvozu putničkih motornih vozila za lica sa invaliditetom. Takođe, organizovani su okrugli stolovi sa predstavnicima organa vlasti, organizacija za zaštitu lica sa invaliditetom i sa predstavnicima parlamentarnih političkih partija, pri čemu je učestvovalo: u Baru 13 učesnika/ca; u Bijelom Polju 17 učesnika/ca; u Podgorici 16 učesnika/ca.

Od strane **Ministarstva prostornog planiranja, urbanizma i državne imovine** i **NVO sektora** kreirana je interaktivna turistička mapa pristupačnih turističkih objekata za osobe sa invaliditetom u Crnoj Gori, napravljen je i emitovan promotivni video materijal u kojem je predstavljena pristupačna turistička ponuda Crne Gore za osobe sa invaliditetom na konferenciji održanoj 18. oktobra 2024.

Pristup pravdi i postupanje državnih organa			
Operativni cilj 4: Unapređenje institucionalnih kapaciteta, efikasnosti i pristupačnosti organa javne vlasti u postupcima za zaštitu od diskriminacije lica s invaliditetom.			
Indikator učinka 1: Povećanje broja postupaka zaštite od diskriminacije lica s invaliditetom pred nadležnim organima ³	2022 <i>Broj postupaka sa kraja 2021. godine</i>	2025 9%	2027 15%
Indikator učinka 2: Smanjenje nivoa diskriminacije sa kojima se suočavaju lica s invaliditetom prilikom pristupa pravosudnim organima	2022 51% lica s invaliditetom smatra da se suočilo s nekim od oblika diskriminacije u ogromnoj ili većoj mjeri prilikom pristupa pravosudnim organima	2025 49%	2027 45%

³ Pravosudni i tužilački organi, policijski i inspeksijski organi, Zaštitnik ljudskih prava i sloboda

--	--	--	--

Od ukupno pet planiranih aktivnosti, dvije su djelimično realizovane a tri potpuno. Stoga, procenat realizacije u oblasti **Pristup pravdi i postupanje državnih organa je 60%** za 2024. godinu.

U ovoj oblasti **Pristup pravdi i postupanje državnih organa** realizovano je istraživanje o stepenu i obliku diskriminacije lica s invaliditetom prilikom ostvarivanja prava na svojeručni potpis - nivo diskriminacije osoba sa invaliditetom prilikom ostvarivanja prava na svojeručni potpis umanjen za minimum 5% - istraživanjem je obuhvaćeno 226 osoba sa invaliditetom sa područja Crne Gore. Organizovane su i edukativne radionice za lica sa invaliditetom na temu: “Zaštita od diskriminacije prilikom ostvarivanja prava na svojeručni potpis” i tom prilikom održane su 3 jednodnevne edukativne radionice po jedna u Podgorici, Baru i Bijelom Polju za 30 osoba oštećenog vida i osoba sa određenim oblikom tjelesnog invaliditeta i nekim oblicima dugotrajnog oboljenja, sa ciljem podizanja njihove svijesti o značaju prava na zaštitu od diskriminacije lica sa invaliditetom prilikom ostvarivanja prava na svojeručni potpis.

MLJMP je prikupilo informacije o postupcima za zaštitu od diskriminacije za 2024. godinu od Vrhovnog državnog tužilaštva, Vrhovnog suda, Višeg suda za prekršaje CG i Uprave policije (od Uprave za inspeksijske poslove nismo uspjeli da dobijemo podatke).

POSTUPCI U KOJIMA SU ŽRTVE DISKRIMINACIJE LICA SA INVALIDITETOM ZA 2024. GODINU	
Vrhovno državno tužilaštvo	Jedna prijava (odbačena).
Vrhovni sud	26 podnijetih tužbi/nema okončanih postupaka (Osnovni sud u Podgorici – 12; Osnovni sud u Beranama – 13, Osnovni sud u Kolašinu - 1).
Viši sud za prekršaje Crne Gore	Nema registrovanih podataka
Uprava policije	Nije bilo prijavljenih slučajeva.
Uprava za inspeksijske poslove	/

Socijalna zaštita

Operativni cilj 5: Obezbijediti punu ravnopravnost i priznavanje svih prava iz oblasti socijalne i dječje zaštite licima s invaliditetom koja garantuju potrebne uslove za samostalan život u zajednici

Indikator učinka 1:	2022	2025	2027
Smanjiti procenat lica s invaliditetom kojima nije priznato određeno zakonom garantovano pravo iz oblasti socijalne zaštite	91% lica s invaliditetom smatra da se suočilo s nekim od oblika diskriminacije prilikom pristupa uslugama socijalne zaštite	88%	85%

Od ukupno planiranih pet aktivnosti za 2024. godinu, svih pet je realizovano, dakle stepen realizacije u oblasti **Socijalne zaštite je 100%**.

U ovoj oblasti usvojene su Strategija deinstitutionalizacije i Strategija razvoja sistema socijalne i dječje zaštite za period 2023-2027. Održane su edukacije stručnih radnika i saradnika iz oblasti socijalne i dječje zaštite o osnovnim pravima i uslugama za lica sa invaliditetom. Održano je 6 obuka za 161 učesnika i to: osnovna obuka za rad u dnevnim boravcima za osobe sa invaliditetom starije od 27 godina- 46 učesnika, osnovi primjene Montesori pedagogije u radu sa korisnicima centara za dnevni boravak - 29 učesnika, obuka za primenu konkretnih postupaka u radu sa osobama iz autističnog spektra i sa kombinovanim smetnjama - 36 učesnika, osnovna obuka za pružanje usluge pomoć u kući djeci i mladima sa smetnjama u razvoju i odraslim licima sa invaliditetom - 73 učesnika, program osnovne obuke za znakovni jezik - 26 učesnika. Poboljšani su i kapaciteti i unaprijeđene vještina nosioca dužnosti i pružaoca usluga u prevenciji institucionalizacije lica s invaliditetom. Tom prilikom sprovedene su obuke, kampanje i supervizijska podrška namijenjena pružiocima usluga u prevenciji institucionalizacije lica s invaliditetom. Održana je obuka: Osnovna znanja o procesima deinstitutionalizacije i transformacije rezidencijalnih ustanova za lica sa intelektualnim invaliditetom - 22 učesnika. Zaposleni kod pružaoca usluga su dio supervizijskih grupa za 2024. godinu.

Privatni i porodični odnosi

Operativni cilj 6: Omogućavanje jednakog prava licima s invaliditetom pod starateljstvom da formiraju bračnu zajednicu i uklanjanje postojećih zakonskih ograničenja roditeljskih prava lica s invaliditetom

Indikator učinka 1:	2022	2025	2027
Smanjenje broja lica s invaliditetom kojima je oduzeta poslovna sposobnost u skladu sa preporukama Komiteta UN	154 lica s invaliditetom koji su lišeni poslovne sposobnosti	Smanjenje ukupnog broja lica s invaliditetom koji su lišeni poslovne sposobnosti za 10%	Smanjenje ukupnog broja lica s invaliditetom koji su lišeni poslovne sposobnosti za 20%

U oblasti **Privatni i porodični odnosi** nije bilo planiranih aktivnosti za 2024. godinu.

Obrazovanje

Operativni cilj 7: Obezbijediti ravnopravnost i jednakost šansi lica s invaliditetom za uključenost u inkluzivni obrazovni sistem bez diskriminacije

Indikator učinka 1:	2022	2025	2027
Trend uključenosti, podrške i poboljšanja školskih nediskriminatornih praksi	Broj škola s nediskriminatornim programima (sprovode inkluzivno obrazovanje, obezbjeđuju podršku, realizuju afirmativne školske prakse) – 100 (42%)	Broj škola s nediskriminatornim programima – 150 (64%)	Broj škola s nediskriminatornim programima – 200 (85%)

U oblasti **Obrazovanja** četiri aktivnosti su planirane i sve četiri su realizovane, dakle stepen realizacije je **100%** u ovoj oblasti.

U ovoj oblasti sprovedene su obuke za inkluzivne kompetencije rukovodećeg, nastavnog i stručnog kadra (znanja o pravima, pozitivni inkluzivni stavovi, prilagođavanje, individualizacija, tranzicija itd). **Ministarstvo prosvjete, nauke i inovacija** je u saradnji sa **Ministarstvom zdravlja** sprovedo obuke za za 40ak učesnika: dominantno predstavnici JPU – uprava, stručna služba, vaspitači, medicinske setre (uz učešće par pedijatara) realizovana **Teorijska i interaktivna obuka o neurorazvojnim poremećajima i ranoj intervenciji - 30-31. maj, 1. jun. 2024.** godine.

Takođe sa **Ministarstvom zdravlja** održane su i obuke za 60ak učesnika: dominantno predstavnici JPU – uprava, stručna služba, vaspitači, medicinske setre (uz učešće par pedijatara region jug, sjever) realizovana **Teorijska i interaktivna obuka o neurorazvojnim poremećajima i ranoj intervenciji, septembar-novembar**. Održano je 6 obuka za IROP – za oko 240 učesnika, OŠ, SŠ, JPU. Sa **Savjetom Evrope** realizovane su 2 radionice na temu: Modeli obrazovne i socijalne inkluzije učenika iz ranjivih grupa – međusektorski pristup, sa fakultetima, osnovnim, srednjim školama, centrima za socijalni rad u Podgorici, na Žabljaku (april, jun). U školama su realizovane obuke za metodu ABA (Budva, Danilovgrad, Bar, Golubovci). Takođe, obilježen je 2. april- Dan osoba s autizmom u obrazovno-vaspitnim ustanovama, uz učešće na Simpozijumu na ovu temu – u IJZCG i u Ulcinju.

Rad i zapošljavanje

Operativni cilj 8: **Smanjenje nivoa diskriminacije sa kojima se suočavaju lica s invaliditetom prilikom ostvarenja prava iz oblasti rada i zapošljavanja.**

Indikator učinka 1: Procenat lica s invaliditetom koji smatraju da su se suočili sa preprekama i barijerama prilikom zapošljavanja	2022 <i>78% lica s invaliditetom smatra da se suočilo s preprekama i barijerama prilikom zapošljavanja</i>	2025 68%	2027 60%
Indikator učinka 2: Nivo diskriminacije sa kojim se suočavaju lica s invaliditetom prilikom pristuparadnim mjestima	2022 <i>39% lica s invaliditetom smatra da je diskriminisano prilikom pristupa objektima u kojima obavljaju radnu djelatnost</i>	2025 37%	2027 35%

U ovoj oblasti planirane su tri aktivnosti za 2024. godinu, od kojih su dvije realizovane. Aktivnost koja nije realizovana iz nadležnosti je Uprave za inspeksijske poslova, imajući u vidu to da je Uprava rasformirana, nismo uspjeli da dobijemo podatak o spovođenje inspeksijskog nadzora i provjera da li su ugovori o radu zaključeni pod uslovima i način utvrđenim Zakonom o radu. Dakle u ovoj oblasti je stepen realizacije aktivnosti 67%.

U oblasti **Rada i zapošljavanja** povećan je broj poslodavaca koji ostvaruju pravo na subvenciju zarada lica sa invaliditetom. Na dan 31.12.2024. godine, 2.919 poslodavaca ostvaruje pravo na subvenciju zarade za 4.550 lica sa invaliditetom. **ZZZCG** je vršio promovisanje zapošljavanja lica sa invaliditetom kroz javni poziv za dodjelu bespovratnih sredstava za zapošljavanje lica sa invaliditetom – grant šeme. Odlukom UO Zavoda o dodjeli bespovratnih sredstva za finansiranje projekata zapošljavanja lica sa invaliditetom br. 01-117/24-2878 od 29. 05. 2024. godine, odobreno je finansiranje 21 projekta. Realizacija projekata počela je 17. juna 2024. godine. Predviđeno je uključivanje 174 LSI, od čega 117 LSI će biti zaposleno tokom trajanja projekta, a 45 LSI će biti zaposlena nakon završetka projekata, u najkraćem trajanju od devet mjeseci i najdužem na neodređeno vrijeme. Svi projekti kojima su dodijeljena sredstva imaju za rezultat zapošljavanje nakon završetka projekta.

Zdravlje, rehabilitacija i lična pokretljivost lica s invaliditetom

Operativni cilj 9: **Smanjenje nivoa diskriminacije i barijera sa kojima se suočavaju lica s invaliditetom prilikom pristupa zdravstvenoj zaštiti i zdravstvenim uslugama**

Indikator učinka 1: Smanjiti postojeći nivo diskriminacije sa kojim se suočavaju lica s invaliditetom prilikom korišćenja usluga zdravstvene zaštite, uključujući i rehabilitaciju i medicinsko-tehnička pomagala i opremu	2022 43,8% lica s invaliditetom smatra da se suočilo s nekim od oblika diskriminacije	2025 41%	2027 39%
Indikator učinka 2: Smanjiti nivo prepreka i barijera sa kojima se suočavaju lica s invaliditetom u oblasti zdravstva	2022 31% lica s invaliditetom koja su se suočila s nekim tipom prepreka i barijera u oblasti zdravstva	2025 30%	2027 28%

U oblasti **Zdravlje, rehabilitacija i lična pokretljivost lica s invaliditetom** rok za realizaciju svih aktivnosti je 2025. godina.

Politički i javni život

Operativni cilj 10: **Unaprijediti uslove za ravnopravno učešće i pristup lica s invaliditetom u okviru političkog i javnog života**

Indikator učinka 1: Unapređenje postojećeg pravnog okvira koji reguliše mogućnost učešća lica s invaliditetom u političkom životu garantovanjem primjene instituta afirmativne akcije	2022 Pravni okvir u oblasti političkog i javnog života nije usklađen sa preporukama Komiteta UN za prava lica s invaliditetom	2025 Definisan predlog izmjena i dopuna Zakona o izboru odbornika i poslanika i Zakona o političkim partijama	2027 Pravni okvir je usklađen sa preporukama Komiteta UN za prava lica s invaliditetom u oblasti političkog i javnog života
Indikator učinka 2: Uklanjanje svih fizičkih i informativnih barijera koje onemogućavaju ravnopravan pristup licima	2022	2025	2027 Unaprijeđen nivo pristupačnosti biračkih

s invaliditetom biračkim mjestima	Ne postoje dostupni podaci o broju biračkih mjesta koja su pristupačna licima s invaliditetom	Izrađena analiza postojećeg nivoa pristupačnosti biračkih mjesta licima s invaliditetom	mjesta licima s invaliditetom
-----------------------------------	---	---	-------------------------------

U oblasti **Političkog i javnog života**, od ukupno četiri aktivnosti planirane za 2024. godinu, dvije su potpuno a dvije djelimično realizovane. Dakle stepen realizacije u ovoj oblasti je **50%**.

U ovoj oblasti nije definisan predlog izmjena i dopuna **Zakona o izboru odbornika i poslanika** u dijelu koji se odnosi na unapređenje nivoa političke participacije lica s invaliditetom - nije utvrđen predlog zakona, jer je rad Odbora za sveobuhvatnu reformu izbornog zakonodavstva trenutno blokiran). Takođe, Skupština Crne Gore 28. saziva, na Petoj sjednici Drugog redovnog (jesenjeg) zasijedanja u 2024. godini, dana 10. decembra 2024. godine donijela je Odluku o izmjenama i dopuni Odluke o obrazovanju Odbora za sveobuhvatnu izbornu reformu, produžen je rok do kojeg Odbor treba da dostavi predloge akata Skupštini Crne Gore do 31. decembra 2025. godine. Predlog izmjena i dopuna **Zakona o političkim partijama** u dijelu koji se odnosi na unapređenje nivoa političke participacije lica s invaliditetom nije definisan takođe zbog blokade Odbora.⁴

Kada je u pitanju **predlog Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o nevladinim organizacijama** na osnovu kog će biti usvojen podzakonski akt koji će definisati kriterijume i postupak finansiranja projekata i programa koje realizuju NVO, stupanjem na snagu Uredbe o organizaciji i načinu rada državne uprave („Sl.list CG“ 98/23 102/2023, 113/2023, 71/2024 i 72/2024), svi poslovi koji se odnose na djelovanje nevladinih organizacija, prenijeti su u nadležnost novoformiranog Ministarstva regionalno-investicionog razvoja i saradnje sa nevladinim organizacijama. Ministarstvo je od pravnog prethodnika, Ministarstva javne uprave, preuzelo svu dokumentaciju koja se odnosi na izmjene i dopune Zakona o nevladinim organizacijama. Imajući u vidu novonastale kadrovske i organizacione promjene, formirano je novo radno tijelo za izradu Prijedloga Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o nevladinim organizacijama. Realizacija ove aktivnosti je u toku i sačinjeni su prednacrti zakona i podzakonskih akata. Saglasno Akcionom planu 2024-2026. Strategije saradnje organa državne uprave i nevladinih organizacija 2022-2026, novi rok za realizaciju ove aktivnosti je III kvartal 2025. godine.

Što se tiče izrade novog portala otvorenih podataka na kojem će između ostalih biti kreirani i novi setovi podataka koji se odnose na oblast zaštite lica s invaliditetom, aktivnost je realizovana u dijelu nadležnosti **Ministarstva javne uprave**. Naime, uspostavljen je novi Open Data Portal, 15. decembra 2024. Novi portal otvorenih podataka razvilo je **Ministarstvo javne uprave**, uz podršku **EU i UNDP kancelarije** u Crnoj Gori. U odnosu na kreiranje novih setova podataka iz oblasti zaštite lica s invaliditetom, zavisi od ažurnosti drugih institucija u čijoj nadležnosti je ova oblast, koliko će ažurno kreirati i dostaviti ove podatke.

Kultura, mediji, sport i rekreacija

Operativni cilj 11: Obezbjedeње ravnopravnog učešća, medijske zastupljenosti i pristupa lica s invaliditetom kulturnom životu, sportskim i rekreativnim aktivnostima

Indikator učinka 1: Smanjiti nivo barijera i prepreka sa kojima se suočavaju lica s invaliditetom prilikom pristupa medijima	2022 73% lica s invaliditetom smatra da su se suočili s nekim tipom prepreka i barijera prilikom pristupa medijima	2025 65%	2027 50%
Indikator učinka 2: Povećati nivo pristupačnosti kulturnih sadržaja (fizička pristupačnost, pristupačnost informacijama, pristupačnost kulturnih dobara), licima s invaliditetom	2022 Broj prilagođenih kulturnih objekata: 9 od 12 objekata u javnoj upotrebi iz oblasti kulture su djelimično prilagođena 3 objekta u javnoj upotrebi su u potpunosti prilagođena	2025 7 potpuno prilagođenih objekata u javnoj upotrebi	2027 8 potpuno prilagođenih objekata u javnoj upotrebi

U oblasti **Kulture, medija, sporta i rekreacije za 2024. godinu** planirane su tri aktivnosti i sve tri su realizovane, što znači da je stepen realizacije u ovoj oblasti 100%.

U ovoj oblasti organizovani su seminari za predstavnike javnih i privatnih medija sa učešćem lica sa invaliditetom i predstavnika reprezentativnih NVO lica sa invaliditetom. Aktivnost je realizovana 11. maja 2024. godine. Organizovan je seminar o poznavanju Konvencije UN-a o pravima osoba sa invaliditetom, sa posebnim akcentom na model ljudskih prava u poimanju invaliditeta. Učestvovalo je 23 učesnika/ca, predstavnici lokalnih medija, privatnog, civilnog i javnog sektora.

Lokalne samouprave

Operativni cilj 12: Obezbjedeње uslova za ravnopravno učešće lica s invaliditetom u životu lokalnih zajednica i potpunoj zaštiti njihovih prava na lokalnom nivou

Indikator učinka 1: Sve jedinice lokalne samouprave su usvojile i realizuju lokalne akcione planove za unapređenje položaja lica s invaliditetom	2022 Broj usvojenih lokalnih akcionih planova: 5	2025 Sve jedinice lokalne samouprave donijele i usvojile lokalne akcione planove	2027 Sprovedena analiza implementacije i uspješnosti sprovođenja lokalnih akcionih planova
--	--	---	---

U oblasti **Lokalnih samouprava** nije bilo aktivnosti kojima je rok za realizaciju 2024. godina. Kada govorimo o politikama usmjerenim ka licima s invaliditetom na lokalnom nivou, primarni akcenat je stavljen na usvajanje lokalnih akcionih planova za lica s invaliditetom i njihovu implementaciju na lokalnom nivou. Krajem 2024. godine, opština Berane donijela je LAP za zaštitu lica sa invaliditetom od diskriminacije i promociju jednakosti za period 2024-2027. godina i opština Bar je donijela LAP za zaštitu lica sa invaliditetom od diskriminacije i promociju jednakosti za period 2025-2027. godine.⁵

⁴ Rok za realizaciju ovih aktivnosti je 2025. godina stoga nisu ušle u „semafor“ izvještaja.
⁵ IV kvartal 2025. godine je rok za sve opštine, koje to do sada nisu uradile, da usvoje LAP u oblasti zaštite lica sa invaliditetom.

TABELA ZA IZVJEŠTAVANJE

Žene i djevojčice s invaliditetom

STRATEŠKI CILJ: Obezbjedenje ravnopravnog položaja i punog učešća lica s invaliditetom u svim sferama društvenog života, kroz unapređenje pravnog, insitucionalnog, socijalnog i ekonomskog okvira za zaštitu od diskriminacije, koji se temelji na modelu pristupa invaliditetu zasnovanom na ljudskim pravima							
Operativni cilj 1:	Unapređenje položaja žena i djevojčica s invaliditetom kroz smanjenje svih oblika višestruke i intersekcijske diskriminacije i obezbjeđenje nezavisnosti, autonomije i ravnopravnog učešća u svim sferama društvenog života						
Indikator učinka 1:	2022	2025			2027		
Povećanje nivoa uključenosti i definisanje specifičnih mjera u javnim politikama za žene i djevojčice s invaliditetom s iskustvom intersekcijskih oblika diskriminacije	Procenat javnih politika koji sadrži integrisane mjere koje tretiraju intersekcijske oblike diskriminacije sa kojima se suočavaju žene i djevojčice s invaliditetom 0%	10%			15%		
Aktivnost koja utiče na realizaciju Operativnog cilja 1	Indikator rezultata	Nadležne institucije	Status realizacije aktivnosti	Početni i krajnji rok za realizaciju aktivnosti	Planirana i utrošena sredstva	Izvor finansiranja	Preporuka
1.1. Edukacije stručnih radnika/ca o intersekcionalnom pristupu kada je riječ o radu sa ženama s invaliditetom	Realizovana 2 akreditovana programa obuke koji obuhvataju sve oblike nasilja nad ženama sa invaliditetom prepoznatih Istanbulsom konvencijom 20 obučениh profesionalaca/-ki koji/-e rade sa žrtvama svih oblika nasilja obuhvaćenih Konvencijom	Zavod za socijalnu i dječiju zaštitu, MRSS ⁶	Donešen je Plan i program stručnog usavršavanja za 2025. godinu koji predviđa organizaciju 2 akreditovana programa obuke koji se odnose na temu: 1. Osnovni program obuke: Koncept i osnovna znanja za organizaciju usluge SOS telefona za žene sa invaliditetom koje imaju iskustvo nasilja; 2. Napredni program obuke: Vještine i znanja za pružanje usluge SOS telefona za žene sa invaliditetom koje imaju iskustvo nasilja. ⁷ Planom i programom stručnog usavršavanja obje obuke su planirane da se organizuju tokom II I III kvartala 2025. Godine.	I kvartal - IV kvartal 2025.	5.000 eura	Redovna budžetska sredstva	
1.2. Organizacija edukativnih radionica na primarnom nivou zdravstvene zaštite o pravima iz oblasti zdravstvene zaštite za lica s invaliditetom u Crnoj Gori, preventivnim pregledima, ginekološkim pregledima za žene, seksualnom i reproduktivnom zdravlju i mentalnom zdravlju	Organizovano najmanje 6 edukativnih radionica u svim regionima u Crnoj Gori	MZ, IJZ, JZU, NVO	Održane 4 jednodnevne edukativne radionice, u Baru, Bijelom Polju, Cetinju i Podgorici. ⁸	III kvartal 2024- IV kvartal 2025	6.000 eura planirano Utrošeno: 3.660e	Budžet, Projekti	
1.3. Izrada analize o položaju žena sa invaliditetom u ustanovama socijalne i zdravstvene zaštite, odnosno ustanovama rezidencijalnog tipa	Izrađena analiza kojom je utvrđeno postojeće stanje i definisane preporuke za unapređenje položaja žena s invaliditetom u ustanovama socijalne i dječje zaštite	Zaštitnik ljudskih prava i sloboda, MZ, Nezavisni monitoring mehanizam	Izrada analize je predviđena drugom fazom projekta „Podrška nezavisnom monitoringu Konvencije Ujedinjenih nacija o pravima osoba sa invaliditetom (UNCRPD)”, koju će Zaštitnik i Nezavisni monitoring mehanizam za promociju, zaštitu i praćenje primjene Konvencije Ujedinjenih nacija o pravima osoba sa invaliditetom u Crnoj Gori sačiniti i publikovati do kraja 2025. godine, nakon sprovedenih terenskih posjeta ustanovama rezidencijalnog tipa. ⁹	III kvartal 2024- IV kvartal 2025	3.500 eura	Budžet, UNDP tehnička podrška	
1.4. Analiza postupanja pravosudnih organa u slučajevima nasilja nad ženama i djevojčicama s invaliditetom	Izrađena analiza kojom je predstavljen način postupanja pravosudnih organa i definisane preporuke za unapređenje postupanja u slučajevima nasilja	MLJMP, Vrhovni sud, MRSS, NVO		I kvartal 2025- IV kvartal 2025	Redovna bužetska sredstva	Budžet, UNDP tehnička podrška	

⁶ Izmjenom Uredbe o organizaciji i načinu rada državne uprave ova aktivnost je prešla u nadležnost Ministarstva socijalnog staranja, brige o porodici i demografije
⁷ Aktivnost je u toku, rok za realizaciju je 2025. godina.
⁸ Aktivnost je u toku, rok za realizaciju je 2025. godina.
⁹ Aktivnost je u toku, rok za realizaciju je 2025. godina.

	nad ženama i djevojčicama s invaliditetom						
1.5. Analiza postupanja Uprave policije u slučajevima nasilja nad ženama i djevojčicama s invaliditetom	Izrađena analiza kojom je predstavljen način postupanja policijskih organa i definisane preporuke za unapređenje postupanja u slučajevima nasilja nad ženama i djevojčicama s invaliditetom	UP, MRSS, NVO		III kvartal 2024-IV kvartal 2025	Nisu potrebna dodatna sredstva	Budžet, UNDP tehnička podrška	
1.6. Promotivne i medijske kampanje namijenjene borbi protiv nasilja nad ženama i djevojčicama s invaliditetom	Sprovedeno najmanje 10 medijskih promocija (gostovanja, pisani i elektronski mediji)	MLJMP, UNICEF	Ulcinj Info- https://mne.ul-info.com/okrugli-sto-zene-i-djevojke-sa-invaliditetom-na-margini-drustva/ Vlada Crne Gore (01.08)- https://www.gov.me/clanak/zene-sa-invaliditetom-izlozene-visestrukoj-diskriminaciji TV E (05.11)- https://etv.me/drustvo/zene-i-djevojke-sa-invaliditetom-u-riziku-od-visestruke-diskriminacije Agencija MINA Intervju generalne direktorice Direktorata za zaštitu i jednakost lica sa invaliditetom ¹⁰	III kvartal 2024-IV kvartal 2025	Redovna budžetska sredstva Sredstva iz donacija	Budžet UNICEF, UNDP tehnička podrška	
1.7. Organizovanje konferencije „Zabrana višestruke i višesektorske diskriminacije žena sa invaliditetom iz ruralnog područja opštine Bijelo Polje“	Organizovana konferencija s ciljem povećanja nivoa informisanosti o mjerama i aktivnostima koje se preduzimaju u crnogorskom antidiskriminacionom zakonodavnom okviru i u praksi, predstavnika civilnog, javnog i privatnog sektora	MLJMP, opština Bijelo Polje, NVO sektor	1. avgusta organizovan je seminar “Stop diskriminaciji žena sa invaliditetom na seoskom području opština Bijelo Polje i Mojkovac”. Održavanje 15-dnevnih radionica psihološke podrške (10 radionica) i pravno-edukativnih 15-dnevnih radionica (16 radionica) podrške, edukacije i osnaživanja žena sa invaliditetom sa sela u borbi protiv višesektorske, višestruke, produžene i ponavljane diskriminacije. (2.377,58eura) Dva puta mjesečno održane edukativno-interaktivne radionice (ukupno njih 8) (955,63eura) Na radionicama je učestvovalo 26 osoba sa invaliditetom (19 žena i 7 muškaraca).	III kvartal 2024-II kvartal 2025	400 eura Utrošeno: 400 eura	Sektorska budžetska podrška	
1.8. Organizovanje konferencije: „Razumna adaptacija i univerzalni dizajn“	Organizovana konferencija s ciljem povećanja nivoa informisanosti donosioca odluka, predstavnika privatnog i civilnog sektora o konceptu, ulozi i načelima univerzalnog dizajna i sa ulogom arhitektonske pristupačnosti kao uslova za ravnopravnu i punu uključenost žena sa invaliditetom sa sela u društvene tokove i ostvarenje samostalnog života, definicijom razumne adaptacije	MLJMP, NVO sektor	Konferencija je organizovana 31.07.2024. godine. Povećan je nivo informisanosti o mjerama i aktivnostima koje se preduzimaju u crnogorskom antidiskriminacionom zakonodavnom okviru i kako se primenjuje u praksi. Učestvovali su predstavnici civilnog, privatnog i javnog sektora - 22 učesnika/ca; Podijeljena su 22 izveštaja o stepenu i vrsti diskriminacije žena i devojčica sa ruralnog područja opština Bijelo Polje i Mojkovac.	II kvartal 2024-II kvartal 2024	400 eura Utrošeno: 730,20€	Sektorska budžetska podrška	
1.9. Analiza učešća žena s invaliditetom u javnom i političkom životu na lokalnom nivou	U dvije opštine na lokalnom nivou je sprovedena analiza nivoa učešća žena s invaliditetom u javnom i političkom životu zajednice	MLJMP	Sprovedeno istraživanje o nivou i vrstama diskriminacije žena sa invaliditetom iz ruralnog područja opštine Bijelo Polje i Mojkovac. Kreirano je i popunjeno 100 upitnika (4 vrste upitnika, s focus grupama od 25 ispitanika/ca) za 4 ciljne grupe: žene sa invaliditetom sa sela, žene koje žive sa multiple sklerozom, njihove članove porodica, predstavnike institucija i predstavnike OSI.	I kvartal 2025-IV kvartal 2025	2.000 eura Utrošeno 2.000 eura	Budžet, UNDP tehnička podrška	
1.10. Medijska kampanja za zaštitu osnovnih prava i zaštitu od diskriminacije žena i djevojčica s invaliditetom	Sprovedeno najmanje 20 medijskih pojavljivanja (gostovanja, pisani i elektronski mediji, kampanje, okrugli stolovi)	MLJMP, MRSS, NVO sektor	-Održan intervju na radio stanici Budva (28.05.20204.) na temu: „Promocija jednakosti žena i djevojčica sa invaliditetom“; -Otvaranje i učešće na seminaru „Stop diskriminaciji žena sa invaliditetom na seoskom području opština Bijelo Polje i Mojkovac“. -Gostovanje na RTCG 1 – emisija „Mjesto za nas“ i na TV 7, na kojima je predstavljena projekat „Stop diskriminaciji žena sa invaliditetom na seoskom	III kvartal 2024-IV kvartal 2025	Redovna budžetska sredstva	Budžet	

¹⁰ Aktivnost je u toku, rok za realizaciju je 2025. godina.

			području opština Bijelo Polje i Mojkovac“. Gostovanje na TV E (5. novembra 2024) na temu „Prava i status djevojčica sa invaliditetom u CG društvu“.				
			Snimljeno i emitovano 5 video podkasta o pričama uspješnih žena sa invaliditetom sa ciljem podizanja svijesti opšte javnosti o ženama i djevojčicama sa invaliditetom. ¹¹				
1.11. Edukacija lica sa invaliditetom romske i egipćanske populacije o prepoznavanju diskriminacije i načinima za prijavljivanje slučajeva diskriminacije	Edukovano najmanje 15 žena romske i egipćanske zajednice	MLJMP, NVO sektor	Dana 13. marta održana je edukacija 15 žena romske i egipćanske zajednice.	III kvartal 2024-III kvartal 2025	500.00 eura Utrošeno 0 eura	Sektorska budžetska podrška	
1.12. Sprovođenje istraživanja o položaju žena i djevojčica sa invaliditetom	Sprovedeno istraživanje koje će prikupiti podatke razvrstane prema starosnoj dobi, geografskoj oblasti, vrsti invaliditeta, porodičnoj situaciji i mjestu boravka (ustanova ili život u zajednici) i nivou diskriminacije u svim oblastima	MLJMP, NVO sektor	U februaru 2024. godine sprovedeno je anketno istraživanje u cilju utvrđivanja socio-ekonomskog statusa žena sa invaliditetom – koje se odnosi na zapošljavanje žena sa invaliditetom – na području opštine DG. Na osnovu anketnog istraživanja odrađena je interpretacija rezultata u formi brošure koja je distribuirana za javnost (150 primjeraka).	I kvartal 2025-IV kvartal 2025	10.000 eura Utrošeno: 5.000 eura	Sektorska budžetska podrška	
1.13. Organizovanje radionica za osnaživanje žena i djevojaka za invaliditetom	Organizovano najmanje 10 radionica sa 12 učesnica, žena i djevojaka sa invaliditetom u opštinama	MLJMP, NVO sektor	Organizovano 10 radionica sa po 10-12 učesnica, žena i djevojaka sa invaliditetom u Tuzima i Ulcinju. Organizovane su i edukativne radionice u sve tri crnogorske regije za žene i djevojčice sa invaliditetom sa ciljem podizanja njihove svijesti i znanja da prepoznaju i prijave diskriminaciju.	II kvartal 2024-IV kvartal 2024	2.300 eura Utrošeno: 1.455 eura	Sektorska budžetska podrška	
1.14. Edukacija službenika lokalne samouprave na temu o rodnoj ravnopravnosti i položaju žena i djevojaka sa invaliditetom	Edukovano najmanje 25 osoba zaposlenih u lokalnim samoupravama	MLJMP, Lokalne samouprave, NVO sektor	Održan dvodnevni seminar “Rodna ravnopravnost i žena i djevojaka sa invaliditetom” za 25 predstavnika lokalnih institucija iz Tuzi i Ulcinja. 97eura (ostatak utrošenih sredstava biće prikazan u sledećem izvještajnom periodu).	I kvartal 2024-IV kvartal 2024	7.280,00 eura Utrošeno: 7.280,00 eura	Sektorska budžetska podrška	
1.15. Organizovanje okruglih stolova na temu položaja žena i djevojaka sa invaliditetom u društvu	Organizovana najmanje dva okrugla stola	MLJMP, NVO sektor	27. maja je u Tuzima i 19. juna organizovani su okrugli stolovi na temu “Položaj žena i djevojaka sa invaliditetom u društvu”.	II kvartal 2024-IV kvartal 2024	900 eura Utrošeno: 900 eura	Sektorska budžetska podrška	
1.16. Obuke za žene sa invaliditetom u cilju upoznavanja sa njihovim pravima	Održano najmanje 3 obuke za 60 učesnica	MLJMP		I kvartal 2025-III kvartal 2025	Redovna budžetska sredstva i sredstva iz donacija	Budžet, Donatorska podrška	
1.17. Istraživanje javnog mnjenja o nivou diskriminacije žena i djevojčica sa invaliditetom i stepenu socijalne distance u Crnoj Gori	Prikupljeni podaci o stepenu diskriminacije imajući u vidu pol/rod, godine starosti, nacionalnu pripadnost, seksualno opredjeljenje i političko uvjerenje	MLJMP, NVO sektor		I kvartal 2025-IV kvartal 2025	5.000,00 eura	Sektorska budžetska podrška	

Djeca s invaliditetom

Operativni cilj 2:	Stvaranje uslova za eliminaciju svih oblika diskriminacije i društvene isključenosti sa kojima se suočavaju djeca s invaliditetom u svim oblastima od značaja za postizanje pune ravnopravnosti i jednakog položaja u društvu		
Indikator učinka 1:	2022	2025	2027
Uspostaviti konsolidovanu bazu podataka o djeci s invaliditetom koja će omogućiti precizno razvrstavanje podataka za potrebe donošenja politika namijenjenih postizanju pune društvene ravnopravnosti i jednakog položaja djece s invaliditetom	Ne postoji baza podataka koja sadrži jasno definisane i razvrstane podatke koji se odnose na djecu s invaliditetom	Definisana jasan okvir međusektorske saradnje između svih subjekata od značaja za sprovođenje politika koje se odnose na djecu s invaliditetom	Uspostavljena baza podataka

¹¹ Aktivnost je u toku, rok za realizaciju je 2025. godina.

Aktivnost koja utiče na realizaciju Operativnog cilja 2	Indikator rezultata	Nadležne institucije	Status realizacije aktivnosti	Planirani i krajnji rok za realizaciju aktivnosti	Planirana i utrošena sredstva	Izvor finansiranja	Preporuke
2.1. Izrađen izvještaj o broju i vrsti pruženih zdravstvenih i stručnih usluga djeci s invaliditetom/djeci sa smetnjama u razvoju u okviru zdravstvenog sistema	Izrađen je izvještaj (na godišnjem nivou)	MZ, IJZ, JZU	Nije realizovano.	III kvartal 2024-IV kvartal 2024	Nisu potrebna dodatna sredstva	Budžet	
2.2. Izraditi Plan podrške razvoju hraniteljstva koji sadrži segment podrške namijenjen djeci s invaliditetom/djeci sa smetnjama u razvoju	Plan podrške je izrađen i sadrži definisane aktivnosti za pružanje podrške razvoju hraniteljstva (Podrška djeci s invaliditetom/djeci sa smetnjama u razvoju)	MRSS ¹²	U procesu je otvaranje Centra za hraniteljstvo, nakon čega će se pristupiti izradi Plana podrške razvoju hraniteljstva. ¹³	II kvartal 2025-IV kvartal 2025	Nisu potrebna dodatna budžetska sredstva	Budžet, Podržana od strane UNICEFa, EU	
2.3. Izraditi Pravilnik o radu Centra za hraniteljstvo i usvojenje koji će sadržati standard za postupanje sa djecom s invaliditetom/djecom sa smetnjama u razvoju	Izrađen Pravilnik o radu Centra za hraniteljstvo i usvojenje kojim su propisani osnovni standardi za rad Centra sa djecom s invaliditetom/djecom sa smetnjama u razvoju	MRSS ¹⁴	U procesu je otvaranje Centra za hraniteljstvo, nakon čega će se pristupiti izradi Pravilnika o radu. ¹⁵	II kvartal 2025-IV kvartal 2025	Nisu potrebna dodatna sredstva	Budžet	
2.4. Izrađen i akreditovan program obuka za stručne radnike u Centru za hraniteljstvo koji sadrži modul koji se odnosi na postupanje sa djecom s invaliditetom/djecom sa smetnjama u razvoju	Izrađen i akreditovan program obuka za stručne radnike Centra za hraniteljstvo o postupanju sa djecom s invaliditetom/djecom sa smetnjama u razvoju.	Zavod za socijalnu i dječju zaštitu, MRSS, NVO	Akreditovana 2 programa obuke i to: “Rad sa pasivno-agresivnim roditeljima djece sa smetnjama u razvoju i osoba sa invaliditetom” “Uticaj izmenjenih ponašanja djece sa smetnjama u razvoju i osoba sa invaliditetom na okolinu i autoritet” Na oba programa obuke, autor je Humanitarna organizacija “Dečje srce”. Rješenje o akreditaciji za oba programa obuke je donijeto 5.8.2024. I važe do 5.8.2029.	II kvartal 2024-IV kvartal 2024	Sredstva nisu potrebna	Budžet	Još uvijek nije uspostavljen Centar za hraniteljstvo i zaposlene, pa su navedene obuke u odnosu na tražene teme koje su pohađali zaposleni sistema socijalne i dječje zaštite.
2.5. Predlog izmjene i dopune primarnih zakonskih akata koji sadrže odredbe koje se odnose na djecu s invaliditetom/djecu sa smetnjama u razvoju	Do kraja 2025. godine je pripremljen predlog za izmjene i dopune svih primarnih zakona koji su prepoznati i adresiraju položaj djece s invaliditetom/djecom sa smetnjama u razvoju	MRSS ¹⁶	U procesu je usaglašavanje Nacrta Zakona o jedinstvenom vještačenju invaliditeta sa Sekretarijatom za zakonodavstvo. Nakon usvajanja Zakona, pristupiće se usaglašavanju ostalih zakonskih akata. ¹⁷	II kvartal 2025-IV kvartal 2025	Nisu potrebna dodatna sredstva	Budžet	
2.6. Licenciranje novih pružalaca usluga za djecu s invaliditetom/djecu sa smetnjama u razvoju i sprovođenje finansiranih usluga za adekvatan broj korisnika	Licencirano najmanje 5 pružalaca usluga Pružene usluge za najmanje 100 korisnika	MRSS ¹⁸ , NVO sektor	U III i IV kvartalu 2024. godine licenciran je 1 pružalac usluga za djecu sa smetnjama i teškoćama u razvoju. Licenciranje novih pružalaca usluga će se sprovoditi i u toku 2025. godine. ¹⁹	III kvartal 2024-IV kvartal 2025	Redovna budžetska sredstva	Budžet	
2.7. Promocija usluga iz oblasti socijalne i dječje zaštite za djecu s invaliditetom/djecu sa smetnjama u razvoju u cilju stvaranja uslova za njihov samostalan život	Sprovedeno najmanje 20 promocija (gostovanja u medijima, pisani i elektronski mediji, dani otvorenih vrata, tribine, okrugli stolovi i sl.) posvećenih promociji usluga iz oblasti socijalne i dječje zaštite za djecu sa	MRSS ²⁰ , CZSR, Pružaoci usluga, Zavod za socijalnu i dječju zaštitu, NVO sektor	Strategijom deinstitucionalizacije za period od 2025. do 2028. godine, odnosno Akcionim planom za 2025. godinu, predviđeno je organizovanje promotivne kampanje o ostvarivanju prava na samostalan život ili život uz podršku; promocija usluga koje podržavaju život u zajednici; kao i organizovanje promotivnih kampanja za uključivanje mladih, koji su u riziku od institucionalizacije, u omladinske servise. Sprovedeno je 5 promocija usluga iz oblasti socijalne i dječje zaštite za djecu	III kvartal 2024-IV kvartal 2025	Redovna budžetska sredstva	Budžet	

¹² Izmjenom Uredbe o organizaciji i načinu rada državne uprave ova aktivnost je prešla u nadležnost Ministarstva socijalnog staranja, brige o porodici i demografije.

¹³ Aktivnost je u toku, rok za realizaciju je 2025. godina.

¹⁴ Izmjenom Uredbe o organizaciji i načinu rada državne uprave ova aktivnost je prešla u nadležnost Ministarstva socijalnog staranja, brige o porodici i demografije.

¹⁵ Aktivnost je u toku, rok za realizaciju je 2025. godina.

¹⁶ Izmjenom Uredbe o organizaciji i načinu rada državne uprave ova aktivnost je prešla u nadležnost Ministarstva socijalnog staranja, brige o porodici i demografije

¹⁷ Aktivnost je u toku, rok za realizaciju je 2025. godina.

¹⁸ Izmjenom Uredbe o organizaciji i načinu rada državne uprave ova aktivnost je prešla u nadležnost Ministarstva socijalnog staranja, brige o porodici i demografije

¹⁹ Aktivnost je u toku, rok za realizaciju je 2025. godina.

²⁰ Izmjenom Uredbe o organizaciji i načinu rada državne uprave ova aktivnost je prešla u nadležnost Ministarstva socijalnog staranja, brige o porodici i demografije.

	smetnjama i teškoćama u razvoju		sa smetnjama i teškoćama u razvoja. ²¹				
2.8. Sprovođenje konsultacija između nacionalnog i lokalnog nivoa na temu pružanja minimalnog paketa usluga za djecu s invaliditetom/ djecu sa smetnjama u razvoju	Sprovedene konsultacije između nacionalnog i lokalnog nivoa u procesu pripreme i usvajanja Zakona o socijalnoj i dječjoj zaštiti	MRSS ²² , Lokalne samouprave, Zajednica opština Crne Gore, NVO		I kvartal 2025- IV kvartal 2025	Nisu potrebna dodatna sredstva	UNICEF i UNDP Budžet države Budžet lokalnih samouprava	
2.9. Organizacija edukativnih radionica za djecu sa invaliditetom/djecu sa smetnjama u razvoju	Održane 24 edukativne radionice	MRSS, NVO	Broj održanih Zabavno-edukativnih radionica – održane su 24 Zabavno-edukativne radionice za djecu sa invaliditetom	III kvartal 2024- IV kvartal 2024	5.320,00 eura Utrošeno: 5.320,00 eura	Budžet	
2.10. Grupe podrške roditeljima i starateljima djece sa smetnjama i teškoćama u razvoju	Održano 12 grupa podrške; 16 učesnika/ca je učestvovalo u grupama podrške	MRSS, NVO	Broj održanih grupa samopodrške – 12 održanih grupa samopodrške Broj učesnika/ca koji/e su prisustvovali/le grupama samopodrške – 16 učesnika/ca je prisustvovalo grupama samopodrške.	I kvartal 2024- IV kvartal 2024	2.760,00 eura Utrošeno: 2.760,00 eura	Budžet	
2.11. Serijal radio emisija: “Osobe sa invaliditetom i roditelji i staratelji djece sa smetnjama i teškoćama u razvoju u oblasti socijalne i dječje zaštite”	12 uređenih i emitovanih radio emisija	MRSS, NVO	Uređeno i emitovano 12 radio emisija.	I kvartal 2024- III kvartal 2024.	1.200,00 eura Utrošeno: 1.200,00 eura	Budžet	
2.12. Organizovanje tematskih sjednica na Savjetu za prava lica sa invaliditetom sa posebnim akcentom na djecu koja su u riziku od interseksijske diskriminacije	Organizovane najmanje dvije tematske sjednice na Savjetu za prava lica sa invaliditetom	Savjet za prava lica sa invaliditetom , MLJMP	Tematske sjednice ušle su u Program rada Savjeta za prava lica sa invaliditetom i biće realizovane tokom 2025. godine.	III kvartal 2024- IV kvartal 2025	Nisu potrebna dodatna sredstva	Budžet	

Pristupačnost

Operativni cilj 3:	Obezbijediti ravnopravan pristup licima s invaliditetom objektima u javnoj upotrebi, saobraćaju, (javnom prevozu, javnim površinama i saobraćajnoj infrastrukturi), informacijama i komunikacijama, proizvodima i uslugama						
Indikator učinka 1: Smanjiti nivo diskriminacije sa kojima se suočavaju lica s invaliditetom prilikom pristupa javnim površinama i pristupa, kretanja i boravka u objektima u javnoj upotrebi i objektima javne namjene	2022 48,4% lica s invaliditetom koja su se suočila sa nekim oblikom diskriminacije	2025 45%			2027 40%		
Indikator učinka 2: Povećati nivo pristupačnosti informacija i komunikacija od značaja za ravnopravnost lica s invaliditetom, uključujući raznovrsnost formata (Brajevo pismo, uvećan format, deskripcije, audio format, znakovni jezik, lako razumljiv jezik i drugi alternativni i augumentativni oblici)	61% lica s invaliditetom koji smatraju da imaju ravnopravan pristup informacijama	70%			80%		
Indikator učinka 3: Smanjenje nivoa zastupljenih prepreka i barijera sa kojima se suočavaju lica s invaliditetom prilikom pristupa javnom prevozu, javnim površinama i saobraćajnoj infrasktrukturi	85% lica s invaliditetom se suočilo sa preprekama i barijerama prilikom pristupa javnom prevozu, javnim površinama i saobraćajnoj infrastrukturi	80%			70%		
Aktivnost koja utiče na realizaciju Operativnog cilja 3	Indikator rezultata	Nadležne institucije	Status realizacije aktivnosti	Planirani i krajnji rok za realizaciju aktivnosti	Planirana i utrošena sredstva	Izvor finansiranja	Preporuke
3.1. Organizacija seminara, okruglih stolova, na državnom i lokalnom nivou u saradnji sa nevladinim sektorom radi obezbeđenja pristupa bez prepreka objektima u javnoj upotrebi licima s invaliditetom	Organizovano najmanje 3 okrugla stola na temu pristupačnosti objekata u javnoj upotrebi	MDUP Lokalne samouprave Zajednica opština NVO iz oblasti lica s invaliditetom	Održano pet okruglih stolova stola na temu pristupačnosti objekata u javnoj upotrebi u - o Budvi - o Bijelom Polju - o Baru - o Podgorici i - o Kolašin Okrugli sto pod nazivom	III kvartal 2024-IV kvartal 2025	Redovna budžetska sredstva	Budžet	

²¹ Aktivnost je u toku, rok za realizaciju je 2025. godina.

²² Izmjenom Uredbe o organizaciji i načinu rada državne uprave ova aktivnost je prešla u nadležnost Ministarstva socijalnog staranja, brige o porodici i demografije.

			„Pristupačni objekti „ EX ANTE“ dužnost prema Konvenciji UN o pravima OSI“ održan je u Budvi, 02. decembra 2024. godine i tom prilikom obuhvaćene su opštineTivat, H. Novi i Kotor. U Bijelom Polju okrugli sto je održan 05. decembra 2024. Obuhvaćene su opštine Plav, Rozaje, Gusinje. Bar i Ucinj 09. decembar 2024 Podgorica, 16. decembar 2025 obuhvaćene su opštine Zeta, Tuzi, Danilovgrad, Cetinje i Andrijevice. U Kolašinu okrugli sto je održan 17. decembar 2024 sa opštinama Mojkovac, Berane i Petnjica. Iz navedenog slijedi da je u izvještajnom periodu održano ukupno 5 okruglih stolova pod nazivom „Pristupačni objekti -„ EX ANTE“ dužnost prema Konvenciji UN o pravima OSI“ kojima je obuhvaćeno 20 lokalnih samouprava . Do kraja planiranog roka za realizaciju ove aktivnosti, planirano je održavanje još jednog okruglog stola na istu temu u Žabljaku sa opštinama Žabljak, Niksic, Pluzine, Šavnik i Pljevlja. Na taj način Ministarstvo je održalo okrugle stolove sa svim lokalnim samoupravama u Crnoj Gori, na kojim su bile prisutne I nevladine organizacije na lokalnom nivou iz oblasti lica sa invaliditetom.				
3.2. Unapređenje postojećeg pravnog okvira – izrada novog Zakona o izgradnji objekata i Pravilnika o bližim uslovima i načinu prilagođavanja objekata za lica sa invaliditetom	Urađen Pravilnik o bližim uslovima i načinu prilagođavanja objekata za lica sa invaliditetom koji je usklađen MEST 1721 standardom	MDUP NVO iz oblasti zaštite lica s invaliditetom	Izrada novog Zakona o izgradnji objekata u toku (Zakon u Skupštinskoj proceduri). https://www.bing.com/ Utvrđen predlog zakona. ²³	III kvartal 2024-IV kvartal 2025.	Redovna budžetska sredstva	Budžet	
3.3. Izrada baze podataka pristupačnih objekata u javnoj upotrebi za lica sa invaliditetom u Crnoj Gori radi kreiranja interaktivne mape koja će omogućiti bolju informisanost o pristupačnim objektima u javnoj upotrebi u Crnoj Gori	Urađena baza podataka pristupačnih objekata u javnoj upotrebi u Crnoj Gori interaktivna mapa WEB IT aplikacija postavljena na sajt MDUP-a i portalu Vlade Crne Gore	MDUP NVO iz oblasti zaštite lica sa invaliditetom Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore	U toku prikupljanje podataka sa terena.	III kvartal 2024-IV kvartal 2025.	Redovna budžetska sredstva	Budžet	
3.4. Medijska promocija unapređenja oblasti pristupačnosti objekata u javnoj upotrebi u Crnoj Gori	Sprovedeno najmanje 3 medijska pojavljivanja (gostovanja, pisani ili elektronski mediji) posvećenih pristupačnosti objekata u javnoj upotrebi u Crnoj Gori	MDUP Lokalne samouprave, NVO	1.Gostovanje u emisiji Radio Adriatika Bijelo Polje https://www.radiouzivoradio.net 25 oktobar 2025. Tema „Promocija jednakosti - Društvo odgovornost nosi za pristupačnost OSI“ 2. https://www.novasansaunovom.me RTVHN 29. 02. 2024 Mobilni lift „Pandapool“ za pristupačno more osobama sa invaliditetom 3. https://www.paraplegicari.com „pristupacnost turistickih objekata,“ 28 decembar 2024.	III kvartal 2024-IV kvartal 2025	Redovna budžetska sredstva	Budžet	
3.5. Sektorska analiza za utvrđivanje predloga prioriternih oblasti od javnog interesa i potrebnih sredstava za finansiranje projekata i programa nevladinih organizacija u oblasti zaštite lica sa invaliditetom Konkurs za finansiranje projekata i programa NVO iz oblasti zaštite lica sa invaliditetom	Minimum 4 realizovana projekta za lica sa invaliditetom	MDUP NVO iz oblasti zaštite lica sa invaliditetom	<u>Realizovani projekti</u> 1. NVO „Identitet“ Podgorica Projekat: „Klimatska skloništa za djecu sa invaliditetom“ 23.680,00€ 2. NVO „Mreža za evropske politike „Master“ Podgorica Projekat:„Evropskom praksom do pristupačnih objekata 23.094,40€ 3. NVO „Vitezovi Kneza Miroslava“ Bijelo Polje Projekat:„Konkretno doprinosimo prostupačnim objektima i informacijama za poboljšanje kvaliteta života OSI“ 20.580,00€ 4. NVO „Ekvivalent“ Podgorica Projekat:„Accessible tour of Montenegro“ 23.440,00€ 5.NVO „Đakomo Adriatic“ Bijelo Polje Projekat:„Promocija jednakosti – društvo odgovornosti za pristupačnost OSI“22.437,18€	III kvartal 2024-IV kvartal 2025	170.000 eura Utrošeno: 170.000 eura	Budžet	

²³ Aktivnost je u toku, rok za realizaciju je 2025. godina.

			6.NVO “Savez udruženja paraplegičara Crne Gore Podgorica Pprojekat: „Povećanje standarda turističkih usluga do veće uključenosti OSI „ 16.668,00€ 7.NVO „Nova šansa u Novom“ Herceg Novi Projekat: „Mobilni lift „Pandapool“ za pristupačno more osobama sa invaliditetom“ 17.567,40€				
3.6. Izraditi analizu pristupačnosti javnih objekata u nadležnosti MUP-a	Izrađena analiza pristupačnosti javnih objekata koja će predstavljati osnovu za pripremu izrade Plana o prilagođavanju pristupačnosti objekata MUP-a za lica s invaliditetom	NVO MUP	Sprovedena djelimična interna analiza na nivou organizacionih jedinica Uprave policije. Realizacija ove aktivnosti će se nastaviti u toku 2025. godine u saradnji sa zainteresovanim NVO. ²⁴	I kvartal 2025- IV kvartal 2025	Nisu potrebna dodatna sredstva	Budžet Donatorska podrška	
3.7. Izraditi natpis na Brajevom pismu koji će omogućiti osobama sa oštećenim vidom olakšano orjentisanje i informisanje o nadležnim službama u objektima koje koristi Ministarstvo unutrašnjih poslova	Postavljen natpis na Brajevom pismu u odjeljenjima bezbjednosti i filijalama za upravne poslove gdje se građani najviše obraćaju MUP-u. (10 Odjeljenja bezbjednosti i 10 Područnih jedinica/ filijala za upravne poslove, državljanstvo i strance)	MUP NVO	Postavljeni natpisi na Brajevom pismu u odjeljenjima bezbjednosti i filijalama za građanska stanja i lične isprave gdje se građani najviše obraćaju MUP-u. (10 Odjeljenja bezbjednosti i 10 Područnih jedinica/ filijala za građanska stanja i lične isprave) Procedura javne nabavke pokrenuta u novembru 2024. godine, a natpisi postavljeni u februaru 2025.	I kvartal 2025- IV kvartal 2025	1.000 eura Utrošeno: 400 eura	Budžet	
3.8. Organizovanje edukativnih časova za djecu s invaliditetom/djecu sa smetnjama u razvoju osnovnog školskog uzrasta na temu: “Sigurnost i bezbjednost u saobraćaju”	12 održanih časova na temu: “Sigurnost i bezbjednost u saobraćaju”; Minimum 240 učesnika/ca je prisustvovalo edukativnim časovima; Najmanje 240 učenika/ca osnovnih škola su uzeli/e učešće u edukativnim časovima Kviz znanja o sigurnosti i bezbjednosti u saobraćaju.	Ministarstvo saobraćaja i pomorstva, MUP, NVO	Broj održanih časova na temu: “Sigurnost i bezbjednost u saobraćaju”- 12 Broj učesnika/ca edukativnih časova – 288 učesnika/ca Broj učenika/ca osnovnih škola koje su uzeli/e učešće u edukativnim časovima - OŠ „Radojica Perović” – 100 učenika); OŠ „Novka Ubović” – 101 učenika; OŠ „Vuk Karadžić”- 87 učenika	I kvartal 2024- IV kvartal 2024	2.400,00 eura Utrošeno: 960 eura	Budžet	
3.9. Organizovanje Dana saobraćajnih aktivnosti na temu pristupačnosti za lica s invaliditetom	30 učenika/ca koji su učestvovali u Danu saobraćajnih aktivnosti	Ministarstvo saobraćaja i pomorstva, MUP, NVO	Broj učenika/ca koji su učestvovali u Danu saobraćajnih aktivnosti – 36 učesnika/ca.	II kvartal 2024-IV kvartal 2024	200 eura Utrošeno: 200 eura	Budžet	
3.10. Analiza zakonskih i podzakonskih akata kojim je uređeno pravo na oslobađanje od plaćanja carine i PDV-a pri uvozu putničkih motornih vozila za lica sa invaliditetom	Izrađena je analiza i pripremljene preporuke za unapređenje postojećeg zakonodavstva 200 odštampanih publikacija analize	Ministarstvo saobraćaja i pomorstva, NVO	Kvalitet sprovedene Analize – elektronska verzija Analize je dostupna na https://nvoekvivalent.me/biblioteka-2/ 4	I kvartal 2024- IV kvartal 2024	500 eura Utrošeno: 1.080,00 eura	Budžet	
3.11. Organizovanje okruglih stolova sa predstavnicima organa vlasti, organizacija za zaštitu lica sa invaliditetom i sa predstavnicima parlamentalnih političkih partija	Najmanje 30 učesnika/ca na okruglim stolovima 2 okrugla stola do kraja 2024.	Ministarstvo saobraćaja i pomorstva, NVO	Broj učesnika/ca na okruglim stolovima: - U Baru 13 učesnika/ca; - U Bijelom Polju 17 učesnika/ca; U Podgorici 16 učesnika/ca.	III kvartal- IV kvartal 2024	516 eura Utrošeno: 516 eura	Budžet	

²⁴ Aktivnost je u toku, rok za realizaciju je 2025. godina.

3.12. Kreiranje interaktivne turističke mape pristupačnih turističkih objekata za lica sa invaliditetom u Crnoj Gori	Kreirana interaktivna turistička mapa pristupačnih turističkih objekata i za Android i IOS platformu	Ministarstvo prostornog planiranja, urbanizma i državne imovine, NVO	Kreirana je interaktivna turistička mape pristupačnih turističkih objekata za osobe sa invaliditetom u Crnoj Gori, napravljen je i emitovan promotivni video materijal u kojem je predstavljena pristupačna turistička ponuda Crne Gore za osobe sa invaliditetom na konferenciji održanoj 18. oktobra 2024.	I kvartal 2024- IV kvartal 2024	14.000,00 eura Utrošeno: 14.000,00 eura	Budžet	
--	--	--	--	------------------------------------	---	--------	--

Pristup pravdi i postupanje državnih organa

Operativni cilj 4:	Unapređenje institucionalnih kapaciteta, efikasnosti i pristupačnosti organa javne vlasti u postupcima za zaštitu of diskriminacije lica s invaliditetom						
Indikator učinka 1: Povećanje broja postupaka zaštite od diskriminacije lica s invaliditetom pred nadležnim organima ²⁵	2022 <i>Broj postupaka sa kraja 2021. godine</i>	2025 9%			2027 15%		
Indikator učinka 2: Smanjenje nivoa diskriminacije sa kojima se suočavaju lica s invaliditetom prilikom pristupa pravosudnim organima	2022 51% lica s invaliditetom smatra da se suočilo s nekim od oblika diskriminacije u ogromnoj ili većoj mjeri prilikom pristupa pravosudnim organima	2025 49%			2027 45%		
Aktivnost koja utiče na realizaciju Operativnog cilja 4	Indikator rezultata	Nadležne institucije	Status realizacije aktivnosti 	Početni i krajnji rok za realizaciju aktivnosti	Planirana i utrošena sredstva	Izvor finansiranja	Preporuka
4.1. Obuka za sudije i državne tužioce o zabrani diskriminacije sa akcentom na lica s invaliditetom i primjenu UN Konvencije o pravima lica s invaliditetom	Organizovana jedna obuka za primjenu UN Konvencije o pravima lica s invaliditetom namijenjena za 25 sudija i tužioca	Centar za obuku u sudstvu i državnom tužilaštvu samostalno ili u saradnji sa međunarodnim partnerima		I kvartal 2025- IV kvartal 2025	4.000 eura	Budžet Centra i sredstva donatora	
4.2. Izrada analize pristupa zgradama crnogorskih sudova za lica sa invaliditetom, kao dio prava na pristup pravdi	Izrađena analiza kojom je pružen prikaz postojećeg nivoa pristupačnosti zgrada crnogorskih sudova u cilju stvaranja uslova za jednake dostupnosti pravde svim građanima, bez obzira na njihovu posebnost ili lično svojstvo	Ministarstvo pravde, UNOPS	U toku je prikupljanje podataka. ²⁶	III kvartal 2024- IV kvartal 2025	44.000 eura	Budžet, Donatorska podrška	
4.3. Priprema godišnjeg izvještaja o broju predmeta u postupcima za zaštitu od diskriminacije lica sa invaliditetom	Izrađen izvještaj koji sadrži prikaz ukupnog broja predmeta u postupcima za zaštitu od diskriminacije lica sa invaliditetom Izvještaj će biti pripreman na godišnjem nivou	MLJMP, Vrhovni sud Crne Gore, Državno tužilaštvo, Uprava policije, Uprava za inspeksijske poslove	MLJMP je prikupilo informacije o postupcima za zaštitu od diskriminacije za 2024. godinu od: Vrhovnog suda; Vrhovnog državnog tužilaštva; Višeg suda za prekršaje CG; Uprave policije. (Od Uprave za inspeksijske poslove nismo uspjeli dobiti podatke jer je rasformirana.)	III kvartal 2024- IV kvartal 2025	Nisu potrebna dodatna sredstva	Budžet	
4.4. Presjek stanja u pogledu broja obraćanja i pravne kvalifikacije predmeta pred Zaštitnikom ljudskih prava i sloboda Crne Gore u kojima su potencijalne žrtve diskriminacije i/ili povrede drugog prava lica s invaliditetom	Sačinjena analiza predmeta pred Zaštitnikom ljudskih prava i sloboda Crne Gore koji se odnose na predmete u kojima su potencijalne žrtve diskriminacije i/ili povrede drugog lica s invaliditetom	Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore	Presjek stanja u pogledu broja obraćanja i pravne kvalifikacije predmeta pred Zaštitnikom ljudskih prava i sloboda Crne Gore u kojima su potencijalne žrtve diskriminacije i/ili povrede drugog prava lica s invaliditetom, biće realizovana kroz Izvještaj Zaštitnika o radu za 2024. godinu, koji će se do 31. marta 2025. godine dostaviti Skupštini Crne Gore, a u okviru kojeg se posebno obrađuje poglavlje Zaštita od diskriminacije, ranjivih grupa i rodne ravnopravnosti, uključujući i broj i strukturu predmeta u kojima su podnosioci pritužbi osobe sa invaliditetom.	I kvartal 2024- IV kvartal 2025	Redovna budžetska sredstva	Budžet	
4.5. Istraživanje o stepenu i obliku diskriminacije lica s invaliditetom prilikom	Utvrđen postojeći nivo diskriminacije lica sa invaliditetom prilikom	NVO, EIDHR, Ministarstvo javne uprave	Nivo diskriminacije osoba sa invaliditetom prilikom ostvarivanja prava na svojeručni potpis umanjen za minimum 5% - istraživanjem je	II kvartal 2024- III kvartal 2024	1.500,00 eura Utrošeno: 1.500,00 eura	Budžet Donatorska podrška	

²⁵ Pravosudni i tužilački organi, policijski i inspeksijski organi, Zaštitnik ljudskih prava i sloboda.

²⁶ Rok za realizaciju je 2025. godina.

ostvarivanja na pravo na svojeručni potpis	ostvarivanja prava na svojeručni potpis		obuhvaćeno 226 osoba sa invaliditetom sa područja Crne Gore.				
4.6. Organizovanje edukativnih radionica za lica sa invaliditetom na temu: “Zaštita od diskriminacije prilikom ostvarivanja prava na svojeručni potpis”	Nivo diskriminacije lica s invaliditetom prilikom ostvarivanja prava na svojeručni potpis umanjen za minimum 5%	NVO, EIDHR, Ministarstvo javne uprave	Održane 3 jednodnevne edukativne radionice na temu: "Zaštita od diskriminacije prilikom ostvarivanja prava na svojeručni potpis" (po jedna u Podgorici, Baru i Bijelom Polju) za 30 osoba oštećenog vida i osoba sa određenim oblikom tjelesnog invaliditeta i nekim oblicima dugotrajnog oboljenja, sa ciljem podizanja njihove svijesti o značaju prava na zaštitu od diskriminacije lica sa invaliditetom prilikom ostvarivanja prava na svojeručni potpis.	III kvartal 2024-IV kvartal 2024.	2.595,00 eura Utrošeno: 2.595,00 eura	Budžet Donatorska podrška	
4.7. Organizovanje pravnog savjetovanja za lica sa invaliditetom u cilju zaštite od diskriminacije	Najmanje 56 osoba s invaliditetom je osnaženo za ostvarivanje prava na zaštitu od diskriminacije u postupcima u kojim je obavezna upotreba svojeručnog potpisa	NVO, EIDHR, Ministarstvo javne uprave	Pružene usluge pravnog savjetovanja za zaštitu od diskriminacije za minimum 20 osoba sa invaliditetom sa područja cijele Crne Gore. ²⁷	III kvartal 2024-I kvartal 2025.	2.100,00 eura	Budžet Donatorska podrška	
4.8. Praćenje harmonizacije propisa sa odredbama Konvencije UN za prava lica s invaliditetom	Broj propisa koji su usklađeni sa Konvencijom UN	MLJMP i svi resori, Savjet za prava lica s invaliditetom		III kvartal 2024-IV kvartal 2025	Redovna budžetska sredstva	Budžet	
4.9. Usvojiti Zakon o zaštiti jednakosti i zabrani diskriminacije	Usvojen Zakon – Akt je izmijenjen u dijelu koji se odnosi na propisivanje svih nedostajućih oblika diskriminacije, kao i kroz propisivanje zabrane diskriminacije u oblastima koje definiše Konvencija UN, a nedostaju u postojećem Zakonu	MLJMP	20. januara je poslat Nacrt Zakona Evropskoj Komisiji (sve sugestije su prihvaćene).	III kvartal 2024-IV kvartal 2024	Redovna budžetska sredstva	Budžet	

Socijalna zaštita

Operativni cilj 5:	Obezbijediti punu ravnopravnost i priznavanje svih prava iz oblasti socijalne i dječje zaštite licima s invaliditetom koja garantuju potrebne uslove za samostalan život u zajednici						
Indikator učinka 1: Smanjiti procenat lica s invaliditetom kojima nije priznato određeno zakonom garantovano pravo iz oblasti socijalne zaštite	2022 91% lica s invaliditetom smatra da se suočilo s nekim od oblika diskriminacije prilikom pristupa uslugama socijalne zaštite	2025 88%			2027 85%		
Aktivnost koja utiče na realizaciju Operativnog cilja 5	Indikator rezultata	Nadležne institucije	Status realizacije aktivnosti 	Početni i krajnji rok za realizaciju aktivnosti	Planirana i utrošena sredstva	Izvor finansiranja	Preporuka
5.1. Donošenje Zakona o socijalnoj i dječjoj zaštiti koji će adresirati pitanje usluga i njihovo usklađivanje sa odredbama UN Konvencije o pravima lica s invaliditetom	Unaprijeđene usluge iz socijalne i dječje zaštite i usklađene sa odredbama UN Konvencije o pravima lica sa invaliditetom	MRSS ²⁸ , MZ, MJU, MP, Ministarstvo poljoprivrede, MPNI, ZZZCG, ZSDZ, NVO sektor	U procesu je izrada Nacrta Zakona o socijalnoj i dječjoj zaštiti. Održan je I sastanak radne grupe. ²⁹	II kvartal 2025-IV kvartal 2025	Redovna budžetska sredstva	Budžet	
5.2. Usvojena Strategija deinstitucionalizacije na osnovu sprovedenih analiza i istraživanja	Strateški dokument je usvojen i sadrži mjerljiva rješenja za položaj lica s invaliditetom u oblasti deinsitucionalizacije.	MRSS ³⁰	Strateški dokument je usvojen 19.12.2024.	II kvartal 2024-IV kvartal 2024	Redovna budžetska sredstva	Budžet, UNDP	
5.3. Usvojena Strategija razvoja sistema socijalne i dječje zaštite za period 2023-2027, koja sadrži	Usvojena Strategija razvoja sistema socijalne i dječje zaštite za period 2023-2027, koja sadrži	MRSS ³¹	Strateški dokument je usvojen 19.12.2024.	III kvartal 2024-IV kvartal 2025	45.000 eura ³²	Podržane od strane UNDP-a	

²⁷ Aktivnost je u toku, rok za realizaciju je 2025. godina.

²⁸ Izmjenom Uredbe o organizaciji i načinu rada državne uprave ova aktivnost je prešla u nadležnost Ministarstva socijalnog staranja, brige o porodici i demografije.

²⁹ Aktivnost je u toku, rok za realizaciju je 2025. godina.

³⁰ Izmjenom Uredbe o organizaciji i načinu rada državne uprave ova aktivnost je prešla u nadležnost Ministarstva socijalnog staranja, brige o porodici i demografije

³¹ Isto

³² Strategija je tak usvojena, tako da sredstva još nisu utrošena

	mjerljiva i jasna rješenja za položaj lica s invaliditetom u opštoj politici namijenjenoj za socijalnu i dječju zaštitu.						
5.4. Lica sa invaliditetom i šira javnost adekvatno informisani o novom sistemu procjene invaliditeta i procesu vještačenja.	Sprovedena 1 kampanja javnog informisanja koja će biti usmjerena na lica s invaliditetom i širu javnost.	MRSS ³³	U kontinuitetu se sprovodi informativna i edukativna kampanja sa ciljem informisanja javnosti o problemima sa kojima se osobe sa invaliditetom i njihove porodice suočavaju u svakodnevnom životu, kao i na koji način će reforma sistema vještačenja invaliditeta doprinijeti promovisanju inkluzije. Dana, 10. decembra 2024. godine u Podgorici, održana su 2 panela. Događaj je organizovan u okviru projekta „Reforma nacionalnog sistema vještačenja invaliditeta“, koji uz finansijsku podršku Evropske unije sprovodi UNDP, u saradnji sa MSSBPD i civilnim sektorom. Proces EU integracija put do društva jednakih šansi i većih prava za osobe sa invaliditetom United Nations Development Programme (undp.org)	I kvartal 2024-IV kvartal 2025	5.000 eura	Budžet	
5.5. Edukacija stručnih radnika i saradnika iz oblasti socijalne i dječje zaštite o osnovnim pravima i uslugama za LSI	Realizovano najmanje 3 obuka za najmanje 45 stručnih radnika.	Zavod za socijalnu i dječju zaštitu, MRSS	Održano 6 obuka za 161 učesnika 1. Osnovna obuka za rad u dnevnim boravcima za osobe sa invaliditetom starije od 27 godina u četiri termina za 46 učesnika 2. Osnovi primjene Montesori pedagogije u radu sa korisnicima centara za dnevni boravak organizovana je u četiri termina za 29 učesnika 3. Obuka za primenu konkretnih postupaka u radu sa osobama iz autističnog spektra i sa kombinovanim smetnjama u dva termina za 36 učesnika 4. Osnovna obuka za pružanje usluge pomoć u kući djeci i mladima sa smetnjama u razvoju i odraslim licima sa invaliditetom u pet termina za 73 učesnika 5. Program osnovne obuke za znakovni jezik u tri termina 26 učesnika.	I kvartal 2024-IV kvartal 2025	5.000 eura Utrošeno: 5.000 eura	Budžet	
5.6. Pобоljšanje kapaciteta i unapređenje vještina nosioca dužnosti i pružaoca usluga u prevenciji institucionalizacije lica s invaliditetom	Sprovedene obuke, kampanje i supervizijska podrška namijenjena pružaocima usluga u prevenciji institucionalizacije lica s invaliditetom.	Zavod za socijalnu i dječju zaštitu, MRSS, ostala nadležna ministarstva, lokalne samouprave, NVO sektor	Održana obuka: 1. Osnovna znanja o procesima deinstitutionalizacije i transformacije rezidencijalnih ustanova za lica sa intelektualnim invaliditetom - 22 učesnika -Zaposleni kod pružaoca usluga su dio supervizijskih grupa za 2024.godinu	II kvartal 2024-IV kvartal 2025	Redovna budžetska sredstva	Budžet	
5.7. Licenciranje novih pružalaca usluga za odrasla i stara lica sa invaliditetom iz oblasti socijalne i dječje zaštite i sprovođenje finansiranih usluga za adekvatan broj korisnika	Licencirano najmanje 10 pružalaca usluga Pružene usluge za najmanje 200 korisnika	MRSS ³⁴ , NVO	U III i IV kvartalu 2024. godine licencirana su 4 pružaoca usluga za odrasla i stara lica sa invaliditetom. Licenciranje novih pružalaca usluga će se sprovesti i u toku 2025. godine. ³⁵	III kvartal 2024-IV kvartal 2025	Redovna budžetska sredstva	Budžet	

Privatni i porodični odnosi

Operativni cilj 6:	Omogućavanje jednakog prava licima s invaliditetom pod starateljstvom da formiraju bračnu zajednicu i uklanjanje postojećih zakonskih ograničenja roditeljskih prava lica s invaliditetom		
Indikator učinka 1:	2022	2025	2027
Smanjenje broja lica s invaliditetom kojima je oduzeta poslovna sposobnost u skladu sa preporukama Komiteta UN	154 lica s invaliditetom kojima je oduzeta poslovna sposobnost	Smanjenje ukupnog broja lica s invaliditetom koji su lišeni poslovne sposobnosti za 10%	Smanjenje ukupnog broja lica s invaliditetom koji su lišeni poslovne sposobnosti za 20%

³³ Izmjenom Uredbe o organizaciji i načinu rada državne uprave ova aktivnost je prešla u nadležnost Ministarstva socijalnog staranja, brige o porodici i demografije

³⁴ Izmjenom Uredbe o organizaciji i načinu rada državne uprave ova aktivnost je prešla u nadležnost Ministarstva socijalnog staranja, brige o porodici i demografije

³⁵ Aktivnost je u toku, rok za realizaciju je 2025. godina.

Aktivnost koja utiče na realizaciju Operativnog cilja 6	Indikator rezultata	Nadležne institucije	Status realizacije aktivnosti	Početni i krajnji rok za realizaciju aktivnosti	Planirana i utrošena sredstva	Izvor finansiranja	Preporuka
6.1. Izraditi analizu pravnog i institucionalnog okvira za izmjenu režima poslovne sposobnosti lica s invaliditetom	Analiza je izrađena Predstavljene nalazi analize i upoznata stručna javnost sa preporukama i smjernicama analize u pogledu potrebnih izmjena režima poslovne sposobnosti lica s invaliditetom.	MLJMP		III kvartal 2024- I kvartal 2025	Redovna budžetska sredstva i sredstva iz donacija	Donacija UNDP	
6.2. Organizacija konferencija, okruglih stolova i drugih događaja za iznalaženje rješenja za omogućavanje licima s invaliditetom lišenim poslovne sposobnosti uživanje svih zakonom garantovanih prava	Organizovana dva događaja namijenjena iznalaženju rješenja za omogućavanje licima s invaliditetom lišenim poslovne sposobnosti uživanje svih zakonom garantovanih prava	MLJMP, NVO		IV kvartal 2024-IV kvartal 2025	2.000 eura	Sektorska budžetska podrška	
6.3. Održane obuke o primjeni propisa koji se odnose na oduzimanje poslovne sposobnosti lica sa invaliditetom	3 obuke o primjeni propisa koji se odnose na oduzimanje poslovne sposobnosti lica sa invaliditetom	MLJMP, NVO		I kvartal 2025- IV kvartal 2025	3.000 eura	Budžet Donatorska podrška - UNDP Sektorska budžetska podrška	

Obrazovanje

Operativni cilj 7:	Obezbijediti ravnopravnost i jednakost šansi lica s invaliditetom za uključenost u inkluzivni obrazovni sistem bez diskriminacije						
Indikator učinka 1: Trend uključenosti, podrške i poboljšanja školskih nediskriminatornih praksi	2022 Broj škola s nediskriminatornim programima (sprovode inkluzivno obrazovanje, obezbjeđuju podršku, realizuju afirmativne školske prakse) – 100 (42%)		Indikator učinka 1: Trend uključenosti, podrške i poboljšanja školskih nediskriminatornih praksi		2022 Broj škola s nediskriminatornim programima (sprovode inkluzivno obrazovanje, obezbjeđuju podršku, realizuju afirmativne školske prakse) – 100 (42%)		
Aktivnost koja utiče na realizaciju Operativnog cilja 7	Indikator rezultata	Nadležne institucije	Status realizacije aktivnosti	Početni i krajnji rok za realizaciju aktivnosti	Planirana i utrošena sredstva	Izvor finansiranja	Preporuka
7.1. Usklađivanje relevantnih normativnih propisa koji se odnose na djecu s invaliditetom/djecu sa smetnjama u razvoju sa Zakonom o jedinstvenom vještačenju invaliditeta koji će biti usvojen do kraja 2024. godine	Zakon o vaspitanju i obrazovanju djece s posebnim obrazovnim potrebama će biti usklađen sa relevantnim odredbama Zakona o jedinstvenom vještačenju invaliditeta Odredbe novog Zakona o jedinstvenom vještačenju invaliditeta će uticati na dodatne izmjene normativnog okvira koje će biti usvojene do kraja 2025. godine	MPNI, MRSS, LZ	Nije realizovano jer nije usvojen polazni zakon. ³⁶	I kvartal 2025- IV kvartal 2025	50.000 eura	DEU UNDP	
7.2. Sprovesti obuke za inkluzivne kompetencije rukovodećeg, nastavnog i stručnog kadra (znanja o pravima, pozitivni inkluzivni stavovi, prilagođavanje, individualizacija, tranzicija itd)	Osnaženi inkluzivni stavovi, vještine i kompetencije za rad putem obuka – obučeno najmanje 500 praktičara, realizovano najmanje 50 školskih programa	MPNI, ZzŠ, CSO, v-o ustanove	Sa MZ za 40tak učesnika: dominantno predstavnici JPU – uprava, stručna služba, vaspitači, medicinske setre (uz učešće par pedijatara) realizovana Teorijska i interaktivna obuka o neurorazvojnim poremećajima i ranoj intervenciji, 30.-31. Maj, 1. Jun. Sa MZ za 60tak učesnika: dominantno predstavnici JPU – uprava, stručna služba, vaspitači, medicinske setre (uz učešće par pedijatara region jug, sjever) realizovana Teorijska i interaktivna obuka o neurorazvojnim poremećajima i ranoj intervenciji, septembar-novembar. 6 obuka za IROP – za oko 240 učesnika, OŠ, SŠ, JPU.	II kvartal 2024- IV kvartal 2025	20.000 eura Utrošeno 14.900 eura	MPNI, donatori	

³⁶ Aktivnost zavisi od Zakona o jedinstvenom vještačenju invaliditeta.

			Sa Savjetom Evrope realizovane 2 radionice na temu: Modeli obrazovne i socijalne inkluzije učenika iz ranjivih grupa – međusektorski pristup, sa fakultetima, osnovnim, srednjim školama, centrima za socijalni rad u Podgorici, na Žabljaku (april, jun). U školama realizovane obuke za metodu ABA (Budva, Danlovgrad, Bar, Golubovci).				
7.3. Sprovesti promotivne aktivnosti na nacionalnom, lokalnom, nivou škole uz puno učešće djece s invaliditetom/djece sa smetnjama i teškoćama u razvoju	Predstavljene i promovisane inkluzivne vrijednosti među opštom, stručnom javnošću. Organizovano najmanje 10 inkluzivnih sajмова Izrađeno minimalno 10 inkluzivnih vršnjačkih promotivnih materijala Izrađeno najmanje 6 inluzivnih studija slučaja	MPNI, ZzŠ, CSO, v-o ustanove	Obilježen 2 april Dan osoba s autizmom u obrazovno-vaspitnim ustanovama, uz učešće na Simpozijumu na ovu temu – u IJZCG i u Ulcinju	II kvartal 2024-IV kvartal 2025	10.000 eura Utrošeno: 10.000 eura	MPNI, donatori	
7.4. Osnažiti podršku inkluzivnom obrazovanju povećanjem dostupnih usluga za djecu i porodice, s fokusom na lokalnu zajednicu	Djeca i učenici dobijaju adekvatnu podršku jer su opredijeljeni neophodni profesionalni ljudski, tehnički resursi – najmanje 10 lokalno umreženih usluga, 500 korisnika	MPNI, ZzŠ, CSO, v-o ustanove, CDB, CSR, ZSDZ, MRSS, MZ, Lokalne samouprave	Sa vrtićima rađen Projekat „Klimatska skloništa za ĐPOP“ sa ciljem da деца sa smetnjama imaju mirni kutak u okviru prostora u kojem borave (biljke, akvarijum, životinje) Realizovana savjetovanja – 12 za vrtiće, osnovne i srednje škole (stručne i gimnazije) s ciljem davanja preporuka za organizaciiu nastave i prilagođavanja deci sa smetnjama u razvoju Sa ZUNS urađen Priručnik za nastavnike i roditelje „Rana intervencija“ – odobren od strane Nacionalnog savjeta i nalazi se u fazi štampe Sa ZUNS urađen Priručnik za nastavnike „Rad s učenicima s intelektualnim smetnjama“ – na konkursu odabran materijal koji se priprema za Nacionalni savjet. Urađena evaluacija IROP i dostupnih usluga – upitnika za 75 predstavnika PP službi. Sprovedeno istraživanje o vještinama čitanja i pisanja u 3 pilot škole (zadat instrument za ispitivanje) – nad 178 dece.	III kvartal 2024-IV kvartal 2025	15.000 eura Utrošeno: 7.500 eura	MPNI, donatori	
7.5. Snaženje učenja i učešća kroz asistivnu tehnologiju (AT)	Ukupni evidentiran broj – najmanje 50 škola koristi u radu AT	MPNI, ZzŠ, CSO, v-o ustanove	U JU OŠ „Jugoslavija“ za južni region organizovana prezentacija asistivne tehnologije. Podijeljeni tableti i realizovane 4 obuke za Cboard za 60tak učesnika.	II kvartal 2024-IV kvartal 2025	25.000 eura Utrošeno 1.200 eura	MPNI, donatori	
7.6. Arhitektonsko prilagođavanje pristupačnosti ustanova obrazovanja	Ukupni evidentiran broj pristupačnih ustanova – najmanje 10 škola ispunilo uslove pristupačnosti	MPNI, ZzŠ, CSO, v-o ustanove	Ovo je redovna aktivnost – podaci će biti dostupni krajem godine.	II kvartal 2024-IV kvartal 2025	100.000 eura	MPNI, donatori	

Rad i zapošljavanje

Operativni cilj 8:	Smanjenje nivoa diskriminacije sa kojima se suočavaju lica s invaliditetom prilikom ostvarenja prava iz oblasti rada i zapošljavanja		
Indikator učinka 1:	2022 Smanjiti nivo zastupljenosti prepreka i barijera sa kojima se suočavaju lica s invaliditetom prilikom zapošljavanja <i>78% lica s invaliditetom smatra da se suočilo s preprekama i barijerama prilikom zapošljavanja</i>	Indikator učinka 1: Smanjiti nivo zastupljenosti prepreka i barijera sa kojima se suočavaju lica s invaliditetom prilikom zapošljavanja <i>78% lica s invaliditetom smatra da se suočilo s preprekama i barijerama prilikom zapošljavanja</i>	2022 <i>78% lica s invaliditetom smatra da se suočilo s preprekama i barijerama prilikom zapošljavanja</i>

Indikator učinka 2: Smanjiti nivo diskriminacije sa kojim se suočavaju lica s invaliditetom prilikom pristuparadnim mjestima	2022 <i>39% lica s invaliditetom smatra da je diskriminisano prilikom pristupa objektima u kojima obavljaju radnu djelatnost</i>	2025 37%				2027 35%	
Aktivnost koja utiče na realizaciju Operativnog cilja 8	Indikator rezultata	Nadležne institucije	Status realizacije aktivnosti 	Početni i krajnji rok za realizaciju aktivnosti	Planirana i utrošena sredstva	Izvor finansiranja	Preporuka
8.1. Smanjenje nezaposlenosti lica sa invaliditetom	Povećan broj poslodavaca koji ostvaruju pravo na subvenciju zarada lica sa invaliditetom Subvencijama na zaradu lica sa invaliditetom raste interesovanje poslodavaca jer je ovom mjerom olakšano funkcionisanje poslodavaca. Subvencije zarada poslodavcima koji zapošljavaju lica sa invaliditetom se kreću od 75%, 60% ili 50%, kako je predviđeno zakonom	ZZZCG	Na dan 31.12.2024. godine, 2.919 poslodavaca ostvaruje pravo na subvenciju zarade za 4.550 lica sa invaliditetom.	I kvartal 2024- IV kvartal 2024	20.000.000 eura Utrošeno: 33.165.921, 02 eura	Budžet	
8.2. Smanjenje nezaposlenosti lica sa invaliditetom	Povećan broj poslodavaca koji ostvaruju pravo na subvenciju zarada lica sa invaliditetom Subvencijama na zaradu lica sa invaliditetom raste interesovanje poslodavaca jer je ovom mjerom olakšano funkcionisanje poslodavaca. Subvencije zarada poslodavcima koji zapošljavaju lica sa invaliditetom se kreću od 75%, 60% ili 50%, kako je predviđeno zakonom	ZZZCG		I kvartal 2025- IV kvartal 2025	50.000.000 eura	Budžet	
8.3. Promovisanje zapošljavanja lica sa invaliditetom kroz javni poziv za dodjelu bespovratnih sredstava za zapošljavanje lica sa invaliditetom – grant šeme	Broj uključenih lica sa invaliditetom tokom poziva iznosi oko 160	ZZZCG	Odlukom UO Zavoda o dodjeli bespovratnih sredstva za finansiranje projekata zapošljavanja lica sa invaliditetom br.01-117/24-2878 od 29.05.2024.godine, odobreno je finansiranje 21 projekta. Realizacija projekata počela je 17.06.2024.godine. Predviđeno je uključivanje 174 LSI, od čega 117 LSI će biti zaposleno tokom trajanja projekta, a 45 LSI će biti zaposlena nakon završetka projekata, u najkraćem trajanju od devet mjeseci i najdužem na neodređeno vrijeme. Svi projekti kojima su dodjeljena sredstva imaju za rezultat zapošljavanje nakon završetka projekta.	I kvartal 2024- IV kvartal 2024	1.000.000 eura Utrošeno: 1.000.000 eura	Budžet	
8.4. Promovisanje zapošljavanja lica sa invaliditetom kroz javni poziv za dodjelu bespovratnih sredstava za zapošljavanje lica sa invaliditetom – grant šeme	Broj uključenih lica sa invaliditetom tokom poziva iznosi oko 160	ZZZCG		I kvartal 2025- IV kvartal 2025	1.000.000 eura	Budžet	
8.5. Podrška preduzetništvu LSI, Programom za unapređenje konkurentnosti privrede	Program za unapređenje konkurentnosti 2025, biće predviđena dodjela bespovratnih sredstava za nabavku opreme, informatičke opreme, kancelarijske opreme Intezitet bespovratne podrške će se uvećati	MER	Dobijena potrebna saglasnost od Direktorata koji sprovodi Program za razvoj konkurentnosti. Programom za 2025. godinu, biće previđena podrška LSI. Intezitet bespovratne podrške će se uvećati za dodatnih 10 % iznosa opravdanih troškova, odnosno do 80% od ukupne cijene nabavljene opreme za LSI koji su preduzetnici.	I kvartal 2025- IV kvartal 2025	Budžet MER	Budžet	

	za dodatnih 10 % iznosa opravdanih troškova za LSI koji su preduzetnici. Odobreni iznos sufinansiranja bi iznosio 80 % od ukupne cijene nabavljene opreme		Realizacija programa je predviđena u periodu od II, zaključno sa IV kvartalom 2025. godine. ³⁷				
8.6. Organizovanje edukacija/treninga za lica s invaliditetom radi obuke o mogućnostima zapošljavanja, i pravima u oblasti rada i zapošljavanja	Realizovati najmanje 6 edukacija/treninga u sve tri regije CG	MER u saradnji sa ZZZCG i NVO sektorom	U toku 2025. godine je planirana organizacija besplatnih obuka na temu pokretanja sopstvenog biznisa i mentorskih usluga za LSI početnike u biznisu.	IV kvartal 2024-IV kvartal 2025	Budžet Donatorska sredstva	Budžet Donatorska sredstva	
8.7. Pojačan nadzor u pogledu posebne zaštite lica sa invaliditetom	Spovođenje inspeksijskog nadzora i provjera da li su ugovori o radu zaključeni pod uslovima i način utvrđenim Zakonom o radu	Uprava za inspeksijske poslove	Informacije vezano za ovu aktivnost nismo uspjeli dobiti jer je rasformirana Uprava za inspeksijske poslova.	III kvartal 2024-I kvartal 2025	Nema dodatnih sredstava	Budžet	

Zdravlje, rehabilitacija i lična pokretljivost lica s invaliditetom

Operativni cilj 9:	Smanjenje nivoa diskriminacije i barijera sa kojima se suočavaju lica s invaliditetom prilikom pristupa zdravstvenoj zaštiti i zdravstvenim uslugama						
Indikator učinka 1: Smanjiti postojeći nivo diskriminacije sa kojim se suočavaju lica s invaliditetom prilikom korišćenja usluga zdravstvene zaštite, uključujući i rehabilitaciju i medicinsko-tehnička pomagala i opremu	2022 43,8% lica s invaliditetom smatra da se suočilo s nekim od oblika diskriminacije	2025 41%			2027 39%		
Indikator učinka 2: Smanjiti nivo prepreka i barijera sa kojima se suočavaju lica s invaliditetom u oblasti zdravstva	31% lica s invaliditetom koja su se suočila s nekim tipom prepreka i barijera u oblasti zdravstva	30%			28%		
Aktivnost koja utiče na realizaciju Operativnog cilja 9	Indikator rezultata	Nadležne institucije	Status realizacije aktivnosti 	Početni i krajnji rok za realizaciju aktivnosti	Planirana i utrošena sredstva	Izvor finansiranja	Preporuka
9.1. Revidirati Pravilnik o ostvarivanju prava na medicinsko tehnička pomagala	Revidiran pravilnik kojim je proširena pokrivenost tehničkim pomagalima koje pokriva Zdravstveni fond Crne Gore	MZ, IJZ, FOND		III kvartal 2024-IV kvartal 2025	Redovna budžetska sredstva	Budžet	
9.2. Obezbeđivanje pristupačnosti za lica s invaliditetom u ambulantama u ruralnim područjima Crne Gore	Pristupačno najmanje 5 ambulanti u ruralnim područjima u CG	MZ, JZU		III kvartal 2024-IV kvartal 2025	15.000 eura	Budžet Projekti	
9.3. Sprovođenje obuke o inkluziji lica s invaliditetom za medicinsko i nemedicinsko osoblje, kao i za Zaštitnika/cu prava pacijenata, kao dio kontinuiranog profesionalnog razvoja	Sprovedeno najmanje 3 obuke	MZ, IJZ, JZU, NVO		III kvartal 2024-IV kvartal 2025	10.000 eura	Budžet	
9.4. Izmijeniti portal eZdravlje kako bi se osiguralo da odgovara međunarodnim standardima pristupačnosti lica s invaliditetom	Izmijenjen portal i obezbijeđen nivo usklađenosti sa međunarodnim standardima u pogledu pristupačnosti lica s invaliditetom	MZ, IJZ, JZU		III kvartal 2024-IV kvartal 2025	5.000 eura	Budžet	
9.5. Priprema i usvajanje protokola o postupanju prema licima s invaliditetom u pružanju zdravstvene zaštite	Usvojen Protokol o postupanju prema licima s invaliditetom prilikom pružanja zdravstvene zaštite	MZ, Institut za javno zdravlje, KCCG, NVO sektor		III kvartal 2024-IV kvartal 2025	Redovna budžetska sredstva	Budžet	
9.6. Izrada natpisa na Brajevom pismu za nazive ustanova i prostorija u svim	Sve zdravstvene ustanove u Crnoj Gori posjeduju natpise na Brajevom pismu	MZ, Institut za javno zdravlje, JZU, Fond za		III kvartal 2024-IV kvartal 2025	5.000 eura	Donatorska podrška EU fondovi	

³⁷ Aktivnost zavisi od Zakona o jedinstvenom vještačenju invaliditeta.

zdravstvenim ustanovama u CG		zdravstveno osiguranje					
9.7. Izmijeniti naziv Centara za djecu s posebnim potrebama u skladu sa prihvaćenom terminologijom (Razvojna savjetovališta) koja je zasnovana na pristupu baziranom ljudskim pravima	Izmijenjeni nazivi svih Centara za djecu s posebnim potrebama u Crnoj Gori u cilju većeg nivoa korišćenja usluga centra od strane djece s invaliditetom/djece sa smetnjama u razvoju	MZ, JZU		III kvartal 2024- II kvartal 2025	Redovna budžetska sredstva	Budžet	
9.8 Izmjena Zakona o obaveznom zdravstvenom osiguranju	Izmjene i dopune zakonskog akta su sprovedene	MZ		III kvartal 2024- IV kvartal 2025	Redovna budžetska sredstva	Budžet	
9.9 Izmjena Zakona o ostvarivanju i zaštiti prava mentalno oboljelih lica	Izmjenama i dopunama zakonskog akta stvorena je pravna osnova za pripremu novog strateškog dokumenta koji se odnosi na mentalno oboljela lica	MZ		III kvartal 2024- IV kvartal 2025	Redovna budžetska sredstva	Budžet	

Politički i javni život

Operativni cilj 10:	Unaprijediti uslove za ravnopravno učešće i pristup lica s invaliditetom u okviru političkog i javnog života						
Indikator učinka 1: Unapređenje postojećeg pravnog okvira koji reguliše mogućnost učešća lica s invaliditetom u političkom životu garantovanjem primjene instituta afirmativne akcije	2022 Pravni okvir u oblasti političkog i javnog života nije usklađen sa preporukama Komiteta UN za prava lica s invaliditetom	2025 Definisan predlog izmjena i dopuna Zakona o izboru odbornika i poslanika i Zakona o političkim partijama			2027 Pravni okvir je usklađen sa preporukama Komiteta UN za prava lica s invaliditetom u oblasti političkog i javnog života		
Indikator učinka 2: Uklanjanje fizičkih i informativnih barijera koje onemogućavaju ravnopravan pristup licima s invaliditetom biračkim mjestima	2022 Ne postoje dostupni podaci o broju biračkih mjesta koja su pristupačna licima s invaliditetom	2025 Izrađena analiza postojećeg nivoa pristupačnosti biračkih mjesta licima s invaliditetom			2027 Unaprijeđen nivo pristupačnosti biračkih mjesta licima s invaliditetom		
Aktivnost koja utiče na realizaciju Operativnog cilja 10	Indikator rezultata	Nadležne institucije	Status realizacije aktivnosti 	Početni i krajnji rok za realizaciju aktivnosti	Planirana i utrošena sredstva	Izvor finansiranja	Preporuka
10.1. Definisan predlog izmjena i dopuna Zakona o izboru odbornika i poslanika u dijelu koji se odnosi na unapređenje nivoa političke participacije lica s invaliditetom	Definisan predlog Zakona i dostavljen Skupštini Crne Gore na razmatranje i usvajanje	Skupština Crne Gore	Nije utvrđen predlog zakona, a rad Odbora za sveobuhvatnu reformu izbornog zakonodavstva je u trenutku pripremanja izvještaja bio blokiran. Skupština Crne Gore 28. saziva, na Petoj sjednici Drugog redovnog (jesenjeg) zasijedanja u 2024. godini, dana 10. decembra 2024. godine donijela je Odluku o izmjenama i dopuni Odluke o obrazovanju Odbora za sveobuhvatnu izbornu reformu, produžen je rok do kojeg Odbor treba da dostavi predloge akata Skupštini Crne Gore do 31. decembra 2025. godine. ³⁸	III kvartal 2024- IV kvartal 2025	Redova budžetska sredstva	Budžet	
10.2. Definisan predlog izmjena i dopuna Zakona o političkim partijama u dijelu koji se odnosi na unapređenje nivoa političke participacije lica s invaliditetom	Definisan predlog Zakona i dostavljen Skupštini Crne Gore na razmatranje i usvajanje	Skupština Crne Gore	Nije utvrđen predlog zakona, a rad Odbora za sveobuhvatnu reformu izbornog zakonodavstva je u trenutku pripremanja izvještaja bio blokiran. Skupština Crne Gore 28. saziva, na Petoj sjednici Drugog redovnog (jesenjeg) zasijedanja u 2024.	III kvartal 2024- IV kvartal 2025	Redovna budžetska sredstva	Budžet	

³⁸ Aktivnost je u toku, rok za realizaciju je 2025. godina.

			godini, dana 10. decembra 2024. godine donijela je Odluku o izmjenama i dopuni Odluke o obrazovanju Odbora za sveobuhvatnu izbornu reform, produžen je rok do kojeg Odbor treba da dostavi predloge akata Skupštini Crne Gore do 31. decembra 2025. godine. ³⁹				
10.3. Medijska promocija učešća lica s invaliditetom u političkom i javnom životu	Sprovedeno najmanje 20 medijskih pojavljivanja (gostovanja, pisani i elektronski mediji, kampanje, okrugli stolovi) posvećenih promociji učešća LSI u političkom i javnom životu	MLJMP		III kvartal 2024-IV kvartal 2025	Redovna budžetska sredstva	Budžet	
10.4. Podsticati realizaciju projekata/programa koji doprinose zaštiti lica s invaliditetom od diskriminacije i promociju jednakosti	Minimum 50 prijavljenih projekata/programa godišnje Minimum 15 podržanih projekata/programa godišnje	MLJMP	Na adresu Komisije, po navedenom Javnom konkursu, u predviđenom roku pristiglo je 80 prijava projekata/programa nevladinih organizacija a odobreno je finansiranje 25 projekata nevladinih organizacija u oblasti zaštite lica sa invaliditetom za 2024. godinu.	III kvartal 2024 - IV kvartal 2025	552.613,23 eura za 2024. godinu + 500.000,00 eura za 2025. godinu	Sektorska budžetska podrška	
10.5. Izrada izmjena i dopuna Zakona o nevladinim organizacijama	Usvojen predlog Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o nevladinim organizacijama na osnovu kog će biti usvojen podzakonski akt koji će definisati kriterijume i postupak finansiranja projekata i programa koje realizuju NVO	MJU ⁴⁰	Stupanjem na snagu Uredbe o organizaciji i načinu rada državne uprave („Sl.list CG“ 98/23 102/2023, 113/2023, 71/2024 i 72/2024), svi poslovi koji se odnose na djelovanje nevladinih organizacija, prenijeti su u nadležnost novoformiranog Ministarstva regionalno-investicionog razvoja i saradnje sa nevladinim organizacijama. Ministarstvo je od pravnog prethodnika, Ministarstva javne uprave, preuzelo svu dokumentaciju koja se odnosi na izmjene i dopune Zakona o nevladinim organizacijama. Imajući u vidu novonastale kadrovske i organizacione promjene, formirano je novo radno tijelo za izradu Prijedloga Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o nevladinim organizacijama. Realizacija ove aktivnosti je u toku i sačinjeni su prednacrti zakona i podzakonskih akata. Saglasno Akcionom planu 2024-2026. Strategije saradnje organa državne uprave i nevladinih organizacija 2022-2026, novi rok za realizaciju ove aktivnosti je III kvartal 2025. godine.	II kvartal 2024-IV kvartal 2024	Redovna budžetska sredstva Radno tijelo je imalo ekspertsku podršku obezbijedenu u okviru TA projekta. S obzirom na to da se ne radi o budžetskim sredstvima, Ministarstvo nema uvid u iznos utrošenih sredstava.	Budžet TA projekat	Saglasno Akcionom planu 2024-2026. Strategije saradnje organa državne uprave i nevladinih organizacija 2022-2026, novi rok za realizaciju ove aktivnosti je III kvartal 2025. godine.
10.6. Izrada novog portala otvorenih podataka na kojem će između ostalih biti kreirani i novi setovi podataka koji se odnose na oblast zaštite lica s invaliditetom	Novi portal je izrađen i sadrži setove podataka namijenjene licima s invaliditetom	MJU MLJMP MZ MERT MRSS	Realizovano u dijelu nadležnosti MJU. Naime, uspostavljen novi Open Data Portal, 15. decembra 2024. Novi portal otvorenih podataka razvilo je Ministarstvo javne uprave, uz podršku EU i UNDP kancelarije u Crnoj Gori- https://www.gov.me/clanak/dukaj-uspostavljen-novi-open-data-portal-otvorenih-podataka . U odnosu na kreiranje novih setova podataka iz oblasti zaštite lica s invaliditetom, zavisi od ažurnosti drugih institucija u čijoj nadležnosti je ova oblast, koliko će ažurno kreirati i dostaviti ove podatke.	III kvartal 2024-IV kvartal 2024	50.000 eura Utrošeno: 110 000e	Sredstva iz Projekta "E-usluge i digitalna infrastruktura kao odgovor na COVID-19" koji zajedno sprovode MJU i UNDP	
10.7. Sprovesti monitoring primjene člana 16 Uredbe o izboru predstavnika nevladinih organizacija u radna tijela organa državne uprave i sprovođenju javne rasprave u pripremi Zakona i Strategija (Sl.list CG br. 41/18)	Objavljen Izvještaj o primjeni Uredbe o izboru predstavnika nevladinih organizacija u radna tijela organa državne uprave i sprovođenju javne rasprave u pripremi Zakona i Strategija (Sl.list CG br. 41/18) Izvještaj za 2024. i izvještaj za 2025. godinu	MJU	Ministarstvo javne uprave je pripremio Izvještaj o primjeni Uredbe o izboru predstavnika nevladinih organizacija u radna tijela organa državne uprave i sprovođenju javnih rasprava u pripremi zakona i startegija za 2023. godinu, koji je Vlada CG usvojila u decembru 2024. godine- https://www.gov.me/dokumenta/914756cd-6ff7-4eb6-8210-9738d09b4e95 . Izvještaj za 2024. godinu će biti izrađen u narednom periodu. ⁴¹	III kvartal 2024-IV kvartal 2025	Redovna sredstva iz budžeta	Budžet MJU	
10.8. Međunarodna konferencija o učešću lica s invaliditetom u javnom i političkom životu	Organizovana međunarodna konferencija o učešću lica sa invaliditetom u politički i javni život	MLJMP		I kvartal 2025-IV kvartal 2025	Redovna budžetska sredstva i sredstva iz donacije	Budžet Donatorska podrška	

³⁹ Aktivnost je u toku, rok za realizaciju je 2025. godina.

⁴⁰ Izmjenom Uredbe o organizaciji i načinu rada državne uprave ova aktivnost je prešla u nadležnost Ministarstva regionalno-investicionog razvoja i saradnje sa nevladinim organizacijama

⁴¹ Aktivnost je u toku, rok za realizaciju je 2025. godina.

10.9. Izraditi istraživanje o položaju manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u okviru kog će biti prikupljeni podaci o položaju lica s invaliditetom koja su pripadnici ovih zajednica	Sprovedeno istraživanje, prikupljeni i prezentovani podaci istraživanja	MLJMP	Uz finansijsku podršku MLJMP urađena je studija „Položaj manjina u političkom životu Crne Gore“. Studija je nastala kao rezultat nastojanja da se pruži dublji uvid u izazove i mogućnosti političke participacije manjinskih naroda i drugih nacionalnih zajednica u Crnoj Gori. Kroz analizu relevantnih podataka i primjenu stručnih metoda istraživanja, ova studija omogućava bolje razumijevanje konteksta i identifikaciju ključnih faktora koji utiču na njihovu političku inkluziju.	I kvartal 2025 - IV kvartal 2025	5.000,00 eura Utrošeno: 5.000,00 eura	Sektorska budžetska podrška	
--	---	-------	---	----------------------------------	--	-----------------------------	--

Kultura, mediji, sport i rekreacija

Operativni cilj 11:	Obezbjedenje ravnopravnog učešća, medijske zastupljenosti i pristupa lica s invaliditetom kulturnom životu, sportskim i rekreativnim aktivnostima						
Indikator učinka 1: Smanjiti nivo barijera i prepreka sa kojima se suočavaju lica s invaliditetom prilikom pristupa medijima	2022 73% lica s invaliditetom smatra da su se suočili s nekim tipom prepreka i barijera prilikom pristupa medijima	2025 65%			2027 50%		
Indikator učinka 2: Povećati nivo pristupačnosti kulturnih sadržaja (fizička pristupačnost, pristupačnost informacijama, pristupačnost kulturnih dobara), licima s invaliditetom	2022 Broj prilagođenih kulturnih objekata: 9 od 12 objekata u javnoj upotrebi iz oblasti kulture su djelimično prilagođena 3 objekta u javnoj upotrebi su u potpunosti prilagođena	2025 7 potpuno prilagođenih objekata u javnoj upotrebi			2027 8 potpuno prilagođenih objekata u javnoj upotrebi		
Aktivnost koja utiče na realizaciju Operativnog cilja 11	Indikator rezultata	Nadležne institucije	Status realizacije aktivnosti 	Početni i krajnji rok za realizaciju aktivnosti	Planirana i utrošena sredstva	Izvor finansiranja	Preporuka
11.1. Kontinuirana podrška radu Paraolimpijskom komitetu, kao krovne asocijacije sportskih organizacija lica s invaliditetom	Iznos podržanog programa, u visini do 250.000 eura	MSM	Prema Odluci o dodjeli sredstava za sprovođenje programa sportskih organizacija u 2024. godini broj: 01-04-614/23-2555/6, od 31. januara 2024. godine, sufinansira se program Paraolimpijskog komiteta u iznosu od 300.000 eura.	III kvartal 2024- IV kvartal 2025	250.000 eura Utrošeno: 300.000 eura	Budžet	
11.2. Kontinuirana podrška radu Specijalne Olimpijade Crne Gore, kao krovne asocijacije sportskih organizacija lica s invaliditetom	Iznos podržanog programa, u visini do 50.000 eura	MSM	Prema Odluci o dodjeli sredstava za sprovođenje programa sportskih organizacija u 2024. godini broj: 01-04-614/23-2555/6, od 31. januara 2024. godine, sufinansira se program Crnogorski savez specijalna olimpijada u iznosu od 100.000 eura.	III kvartal 2024- IV kvartal 2025	50.000 eura Utrošeno: 100.000 eura	Budžet	
11.3 Izmjene Zakona o sportu u dijelu unapređenja Paraolimpijskog komiteta CG i Specijalne Olimpijade	Izmjene i dopune Zakona o sportu definisane i predložene Skupštini na usvajanje	MSM, NVO	Formirana Radna grupa za izradu Nacrta zakona o izmjenama i dopunama Zakona o sportu. ⁴²	III kvartal 2024- IV kvartal 2025	Redovna budžetska sredstva	Budžet	
11.4 Povećati nivo pristupačnosti sportskih objekata na lokalnom nivou licima s invaliditetom	Analiza sportskih objekata u kojima je potrebno povećati nivo pristupačnosti licima s invaliditetom Broj adaptiranih/izgrađeni h sportskih objekata koji su pristupačni licima s invaliditetom.	MSM, Lokalne samouprave		III kvartal 2024- IV kvartal 2025	Redovna budžetska sredstva Sredstva iz donacije	Budžet Donatorska podrška	
11.5 Povećati nivo pristupačnosti objekata kulture licima s invaliditetom	Započete aktivnosti na izradi projektne dokumentacije objekta Muzeja savremene umjetnosti u Podgorici u 2024. Godini. ⁴³	MKM	Aktivnost je u toku.	IV kvartal 2024. godine Krajnji rok završetka objekta IV kvartal 2027. god.	Kapitalni budžet za 2024. godinu	Budžet	

⁴² Aktivnost je u toku, rok za realizaciju je 2025. godina.
⁴³ U planu je izrada glavnog projekta i revizija istog. Sredstva su opredijeljena kroz Predlog budžeta za 2025.godinu. Ova aktivnost će imati kontinuitet i objekat će u skladu sa standardima pristupačnosti biti prilagođen potrebama lica sa invaliditetom.

	Prilagođen objekat licima sa invaliditetom						
11.6 Povećati nivo dostupnosti/pristupačnosti kulturnih sadržaja i proizvoda licima s invaliditetom	Prilagođeni medijski sadržaji, shodno Medijskoj strategiji 20 novih medijskih sadržaja u komercijalnim medijima koji se bave pitanjem relevantnim za OSI finansiranih od strane Fonda za podsticanje pluralizma i raznovrsnosti medija	MKM	Aktivnost je u toku.	III kvartal 2024-IV kvartal 2025	Redovna budžetska sredstva	Budžet	
11.7 Organizovanje seminara za predstavnike javnih i privatnih medija sa učešćem LSI i predstavnika reprezentativnih NVO LSI	Organizovan seminar o poznavanju Konvencije UN-a o pravima OSI, sa posebnim akcentom na model ljudskih prava u poimanju invaliditeta	MLJMP, NVO sektor	11.05.2024. realizovana aktivnost. Organizovan seminar o poznavanju Konvencije UN-a o pravima OSI, sa posebnim akcentom na model ljudskih prava u poimanju invaliditeta. 23 učesnika/ca, predstavnici lokalnih medija, privatnog, civilnog i javnog sektora.	II kvartal 2024-II kvartal 2025	400 eura Utrošeno: 772,70€	Sektorska budžetska podrška	

Lokalne samouprave

Operativni cilj 12:	Obezbjedeње uslova za ravnopravno učešće i zaštitu prava lica s invaliditetom na lokalnom nivou						
Indikator učinka 1: Sve jedinice lokalne samouprave su usvojile i realizuju lokalne akcione planove za unapređenje položaja lica s invaliditetom	2022 Broj usvojenih lokalnih akcionih planova: 5	2025 Sve jedinice lokalne samouprave donijele i usvojile lokalne akcione planove			2027 Sprovedena analiza implementacije i uspješnosti sprovođenja lokalnih akcionih planova		
Aktivnost koja utiče na realizaciju Operativnog cilja 12	Indikator rezultata	Nadležne institucije	Status realizacije aktivnosti 	Početni i krajnji rok za realizaciju aktivnosti	Planirana i utrošena sredstva	Izvor finansiranja	Preporuka
12.1 Pripremiti Lokalne akcione planove za lica s invalidietom usklađene sa Modelom lokalnog akcionog plana za zaštitu lica sa invaliditetom od diskriminacije i promociju jednakosti za 2024-2027. godinu	Sve Lokalne samouprave su donijele LAP za lica s invaliditetom koji je usklađen sa Modelom Lokalnog akcionog plana	Lokalne samouprave , MLJMP	Opština Berane donijela je LAP za zaštitu lica sa invaliditetom od diskriminacije i promociju jednakosti za period 2024-2027. godina i opština Bar je donijela LAP za zaštitu lica sa invaliditetom od diskriminacije i promociju jednakosti za period 2025-2027. godine. ⁴⁴	III kvartal 2024-IV kvartal 2025	4.000 eura	Donatorska podrška, UNDP	
12.2 Analiza postojećih standarda za pružanje usluga za život u zajednici sa preporukama za unapređenje standarda namijenjenih licima s invaliditetom	Izrađena analiza i pripremljeni novi pravilnici za definisanje standarda za usluge za život u zajednici namijenjene licima s invaliditetom	Zavod za socijalnu i dječju zaštitu, Lokalne samouprave	Zavod za socijalnu i dječju zaštitu će u prvom kvartalu 2025. godine započeti sa izradom Analize postojećih standarda za pružanje usluga za život u zajednici. ⁴⁵	III kvartal 2024-IV kvartal 2025	2.000 eura	Budžet	
12.3 Organizacija obuka za Lokalne samouprave na temu Zakona o zabrani diskriminacije lica s invaliditetom	Minimum 4 obuke do kraja 2025. godine	Zajednica opština		III kvartal 2024-IV kvartal 2025	Redovna budžetska sredstva	Budžet	
12.4 Prilagođavanje objekata u javnoj upotrebi na lokalnom nivou licima s invaliditetom	Minimum 2 objekta u javnoj upotrebi čiji su osnivači lokalne samouprave prilagođeni licima s invaliditetom	Lokalne samouprave		III kvartal 2024-IV kvartal 2025	Redovna budžetska sredstva	Budžet	

III PRIKAZ FINANSIJSKOG OKVIRA ZA PERIOD 2024.

U tabeli je pružen prikaz planiranih i utrošenih sredstava za sprovođenje strateškog dokumenta za period 2024. godine. Međutim, važno je istaći da za značajan broj aktivnosti koje su realizovane ili djelimično realizovane, pored planiranih sredstava za njihovo sprovođenje, nedostaje informacija od strane nadležnih institucija za sprovođenje tih aktivnosti u pogledu iznosa sredstava koja su utrošena za njihovo sprovođenje. U tom pogledu, u narednom periodu planiranja i sprovođenja javne politike, postoji potreba da svi subjekti koji planiraju dodatna sredstva za sprovođenje aktivnosti, redovno prate njihovo sprovođenje i vode evidenciju o nivou utrošenih sredstava. Navedeni podatak mora biti dostavljen Ministarstvu ljudskih i manjinskih prava prilikom priprema svakog narednog godišnjeg i završnog izvještaja o sprovođenju predmetne strategije.

⁴⁴ Aktivnost je u toku, rok za realizaciju je 2025. godina.

⁴⁵ Aktivnost je u toku, rok za realizaciju je 2025. godina.

	Godina	Iznos planiranih sredstava	Iznos utrošenih sredstava	Izvor finansiranja
Budžet				
Ukupno planirana i utrošena budžetska sredstva	2024	22.258.784,23	35.491.705,25	Budžet Crne Gore

IV PREPORUKE ZA NAREDNI PERIOD SPROVOĐENJA JAVNE POLITIKE

Ključna preporuka ovog izvještaja se odnosi na potrebu dalje identifikacije i uklanjanja svih faktora koji uzrokuju nejednake društvene uslove i položaj lica s invaliditetom, kao i osiguranju preduslova za aktivno učešće lica s invaliditetom prilikom razvoja javnih politika koje imaju za cilj zaštitu od diskriminacije i promociju jednakosti. Takođe, rješavanje problema diskriminacije i promocija jednakosti zahtijeva dubinske reforme u svim društvenim sektorima, koje podrazumijevaju mjere za eliminaciju uticaja višestruke i interseksijske diskriminacije, što zahtijeva razvoj međusobno povezanih mjera za zaštitu od diskriminacije u svim oblastima od značaja za predmetnu javnu politiku.

Poseban akcenat je na potrebi rada na intenzivnoj harmonizaciji nacionalnih propisa u svim oblastima od značaja za lica s invaliditetom i njihovo usklađivanje sa UN Konvencijom o pravima lica s invaliditetom.

Takođe, jedna od generalnih preporuka se odnosi na obezbjeđenja dugoročnog funkcionisanja institucionlanog okvira za koordinaciju politika namijenjenih licima s invaliditetom.

Žene i djevojčice s invaliditetom

- Primarna preporuka u ovoj oblasti strateškog dokumenta se odnosi na potrebu sprovođenja analize postupanja pravosudnih organa u slučajevima nasilja nad ženama i djevojčicama s invaliditetom i analize postupanja Uprave policije u slučajevima nasilja nad ženama i djevojčicama s invaliditetom;
- U narednom periodu preporuka je da se održe obuke za žene sa invaliditetom u cilju upoznavanja sa njihovim pravima;
- Potrebno je izraditi istraživanje javnog mnjenja o nivou diskriminacije žena i djevojčica sa invaliditetom i stepenu socijalne distance u Crnoj Gori.

Djeca s invaliditetom/Djeca sa smetnjama u razvoju

- Potrebno je izraditi Plan podrške koji sadrži definisane aktivnosti za pružanje podrške razvoju hraniteljstva (Podrška djeci s invaliditetom/djeci sa smetnjama u razvoju);
- Potrebno je izraditi Pravilnik o radu Centra za hraniteljstvo i usvojenje kojim su propisani osnovni standardi za rad Centra sa djecom s invaliditetom/djecom sa smetnjama u razvoju;
- Do kraja 2025. godine je pripremljen predlog za izmjene i dopune svih primarnih zakona koji su prepoznati i adresiraju položaj djece s invaliditetom/djecom sa smetnjama u razvoju;
- Licenciranje novih pružalaca usluga djecu s invaliditetom/djecu sa smetnjama i teškoćama u razvoju i sprovođenje finansiranih usluga za adekvatan broj korisnika ovih usluga.

Pristupačnost

- Izraditi bazu podataka pristupačnih objekata u javnoj upotrebi za lica sa invaliditetom u Crnoj Gori radi kreiranja interaktivne mape koja će omogućiti bolju informisanost o pristupačnim objektima u javnoj upotrebi u Crnoj Gori;
- Izraditi analizu pristupačnosti javnih objekata koja će predstavljati osnovu za pripremu izrade Plana o prilagođavanju pristupačnosti objekata MUP-a za lica s invaliditetom.

Pristup pravdi i jednako priznanje pred zakonom

- Obuka za sudije i državne tužioce o zabrani diskriminacije sa akcentom na lica s invaliditetom i primjenu UN Konvencije o pravima lica s invaliditetom;
- Izrada analize pristupa zgradama crnogorskih sudova za lica sa invaliditetom, kao dio prava na pristup pravdi;
- Organizovanje pravnog savjetovanja za lica sa invaliditetom u cilju zaštite od diskriminacije;
- Praćenje harmonizacije propisa sa odredbama Konvencije UN za prava lica s invaliditetom.

Socijalna zaštita

- Unaprijeđene usluge iz socijalne i dječje zaštite i usklađene sa odredbama UN Konvencije o pravima lica sa invaliditetom kroz donošenje Zakona o socijalnoj i dječjoj zaštiti koji će adresirati ovo pitanje;
- Licenciranje novih pružalaca usluga za odrasla i stara lica sa invaliditetom iz oblasti socijalne i dječje zaštite i sprovođenje finansiranih usluga za adekvatan broj korisnika.

Privatni i porodični odnosi

- U narednom periodu je potrebno izraditi analizu pravnog i institucionalnog okvira za izmjenu režima poslovne sposobnosti lica s invaliditetom
- Organizovati konferencije, okrugle stolove i druge događaje za iznalaženje rješenja za omogućavanje licima s invaliditetom lišenim poslovne sposobnosti uživanje svih zakonom garantovanih prava;
- Održati obuke o primjeni propisa koji se odnose na oduzimanje poslovne sposobnosti lica sa invaliditetom.

Obrazovanje

- Potrebno je uskladiti relevantne normativne propise koji se odnose na djecu s invaliditetom/djecu sa smetnjama u razvoju sa Zakonom o jedinstvenom vještačenju invaliditeta, kada bude usvojen.

Rad i zapošljavanje

- Smanjenje nezaposlenosti lica sa invaliditetom kroz povećan broj poslodavaca koji ostvaruju pravo na subvenciju zarada lica sa invaliditetom;
- Promovisanje zapošljavanja lica sa invaliditetom kroz javni poziv za dodjelu bespovratnih sredstava za zapošljavanje lica sa invaliditetom – grant šeme;
- Pružiti podršku preduzetništvu LSI, Programom za unapređenje konkurentnosti privrede;
- Organizovati edukacija/treninga za lica s invaliditetom radi obuke o mogućnostima zapošljavanja, i pravima u oblasti rada i zapošljavanja.

Zdravlje, rehabilitacija i lična pokretljivost lica s invaliditetom

- Revidirati Pravilnik o ostvarivanju prava na medicinsko tehnička pomagala, kojim će biti proširena pokrivenost tehničkim pomagalima koje pokriva Zdravstveni fond Crne Gore;
- Obezbjediti pristupačnost za lica s invaliditetom u ambulantama u ruralnim područjima Crne Gore;
- Izmijeniti portal eZdravlje kako bi se osiguralo da odgovara međunarodnim standardima pristupačnosti lica s invaliditetom;
- Pripremiti i usvojiti protokol o postupanju prema licima s invaliditetom u pružanju zdravstvene zaštite;
- Izrada natpisa na Brajevom pismu za nazive ustanova i prostorija u svim zdravstvenim ustanovama u Crnoj Gori;

- Izmijeniti naziv Centara za djecu s posebnim potrebama u skladu sa prihvaćenom terminologijom (Razvojna savjetovališta) koja je zasnovana na pristupu baziranom ljudskim pravima;
- Izmijeniti Zakon o obaveznom zdravstvenom osiguranju;
- Izmijeniti Zakon o ostvarivanju i zaštiti prava mentalno oboljelih lica.

Politički i javni život

- Potrebno je sprovesti izmjene i dopune postojećeg pravnog okvira u cilju omogućavanja licima s invaliditetom da u potpunosti koriste svoje pravo glasa i kandidovanja na izborima. Poseban akcenat je na uvođenje instituta afirmativne akcije kroz izmjene i dopune Zakona o izboru odbornika i poslanika i Zakona o političkim partijama;
- Jačanje pristupačnosti i dostupnosti svih segmenata i usluga javne uprave licima s invaliditetom.

Kultura, mediji, sport i rekreacija

- Izmjene Zakona o sportu u dijelu unapređenja Paraolimpijskog komiteta CG i Specijalne Olimpijade;
- Povećati nivo pristupačnosti sportskih objekata na lokalnom nivou licima s invaliditetom;
- Povećati nivo pristupačnosti objekata kulture licima s invaliditetom;
- Povećati nivo dostupnosti/pristupačnosti kulturnih sadržaja i proizvoda licima s invaliditetom.

Lokalne samouprave

- Donošenje lokalnih akcionih planova usaglašenih sa svim relevantnim pravnim propisima i javnim politikama od strane svih jedinica lokalne samouprave u Crnoj Gori;
- Analiza postojećih standarda za pružanje usluga za život u zajednici sa preporukama za unapređenje standarda namijenjenih licima s invaliditetom;
- Organizacija obuka za Lokalne samouprave na temu Zakona o zabrani diskriminacije lica s invaliditetom;
- Kontinuirano prilagođavanje objekata u javnoj upotrebi na lokalnom nivou licima s invaliditetom.